

Šis vadovas yra kintantis dokumentas. Galite padėti mums jį tobulinti užpildydami šią trumpą [atsiliepimų apklausą](#)

EUROPEAN UNION

EU
MISSIONS

ADAPTATION TO CLIMATE CHANGE

Suinteresuotųjų šalių ir gyventojų dalyvavimas prisitaikant prie klimato kaitos: „Pasidaryk pats“ vadovas

Vadovas „Pasidaryk pats“: kaip suburti ir įtraukti suinteresuotąsias šalis ir gyventojus į prisitaikymo prie klimato kaitos planavimą ir įgyvendinimą

Įvadas

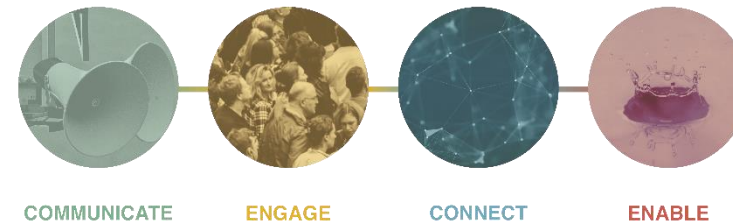
Kaip galite pagerinti savo prisitaikymo prie klimato kaitos planavimą naudodami veiksmingas suinteresuotųjų šalių¹ įtraukimo ir gyventojų subūrimo strategijas? Kaip galite užtikrinti jų pritarimą ateityje, kad užtikrintumėte ilgalaikes ir veiksmingas prisitaikymo prie klimato kaitos priemones? Jei šie klausimai jums kelia susirūpinimą, esate ne vieni. Dauguma regioninės ir vietos valdžios institucijų stengiasi pasinaudoti šiomis galimybėmis ir ne veltui: suinteresuotosios šalys ir gyventojai yra sėkmingo prisitaikymo prie klimato kaitos planavimo ir įgyvendinimo pagrindas.

Nesvarbu, koks apgalvotas, mokliškai pagrįstas ir duomenimis paremtas būtų jūsų prisitaikymo prie klimato kaitos planas, jei jo nepriims ir nepalaikys suinteresuotosios šalys ir gyventojai, jis nepasieks viso savo potencialo tiek jį kuriant, tiek įgyvendinant.

Tikslai ir taikymo sritis

Šis vadovas skirtas regioninėms ir vietos valdžios institucijoms ir yra parengtas įgyvendinant ES prisitaikymo prie klimato kaitos misijų įgyvendinimo platformą (*MIP4Adapt*). Vadove rasite patarimų, kaip įtraukti suinteresuotąsias šalis ir gyventojus į šešis pagrindinius prisitaikymo prie klimato kaitos planavimo proceso etapus, aprašytus [Regioninėje prisitaikymo prie klimato kaitos pagalbos priemonėje \(toliau - RAST\)](#).

Jame pateikiamos išbandytos ir patikrintos priemonės ir metodai, kurie gali padėti laikytis „visos visuomenės“ požiūrio, kuris nepalieka nė vieno nuošalyje. Vadovą konceptualiai pagrindžia keturi elementai: **bendrauti, bendradarbiauti, sujungti ir įgalinti**.

¹ Suinteresuotoji šalis – tai bet kuris asmuo ar grupė, kuri daro įtaką jūsų prisitaikymo prie klimato kaitos planui arba kuriai jis daro įtaką. Praktiškai tai reiškia visus, kuriems gali turėti įtakos klimato kaitos keliama iššūkiu ir galimybėmis, ir dalyviu, galinčius įgyvendinti atitinkamus veiksmus.

Jie suvokiami kaip tarpusavyje susiję elementai, skirti sutelkti suinteresuotąsias šalis bei gyventojus ir skatinti kolektyvinį supratimą, įsipareigojimus ir veiksmus (daugiau informacijos žiūrėti žemiau).

1 langelis: BENDRAUTI-BENDRADARBIAUTI-SUJUNGTI-ĮGALINTI

Pagrindiniai elementai, padedantys sėkmingai bendradarbiaujant suburti ir įtraukti suinteresuotąsias šalis ir gyventojus:

- BENDRAUTI su įvairiomis suinteresuotosiomis šalimis ir gyventojais, kurie gali būti perkrauti nuolat gaunama informacija;
- BENDRADARBIAUTI su įvairiomis organizacijomis ir asmenimis;
- SUJUNGTI suinteresuotąsias šalis ir gyventojus su sprendimų priėmėjais, kad būtų lengviau svarstyti politiką ir taikytinas priemones;
- ĮGALINTI suinteresuotąsias šalis ir gyventojus veikti kolektyviai ir individualiai.

Kodėl reikia įtraukti ir suburti suinteresuotąsias šalis ir gyventojus?

Yra patikimų įrodymų, kad visuomenės dalyvavimas gali paskatinti ambicingesnį ir skatinantį pokyčius prisitaikymo prie klimato kaitos planavimą ir įgyvendinimą.

Kaip regioninės ar vietos valdžios institucija, galite atlikti svarbų vaidmenį ugdant arba didinant suinteresuotųjų šalių ir gyventojų informuotumą ir supratimą apie jautrumą klimato kaitai, rizikas ir galimybes, taip pat stiprinant jų įsipareigojimą imtis veiksmų šiems klausimams spręsti. Savo ruožtu tai gali palengvinti prisitaikymo prie klimato kaitos įgyvendinimą ir skatinti suinteresuotųjų šalių bei gyventojų elgsenos pokyčius.

Įtraukdami suinteresuotąsias šalis ir gyventojus galite būti užtikrinti, kad jūsų prisitaikymo prie klimato kaitos planai bus:

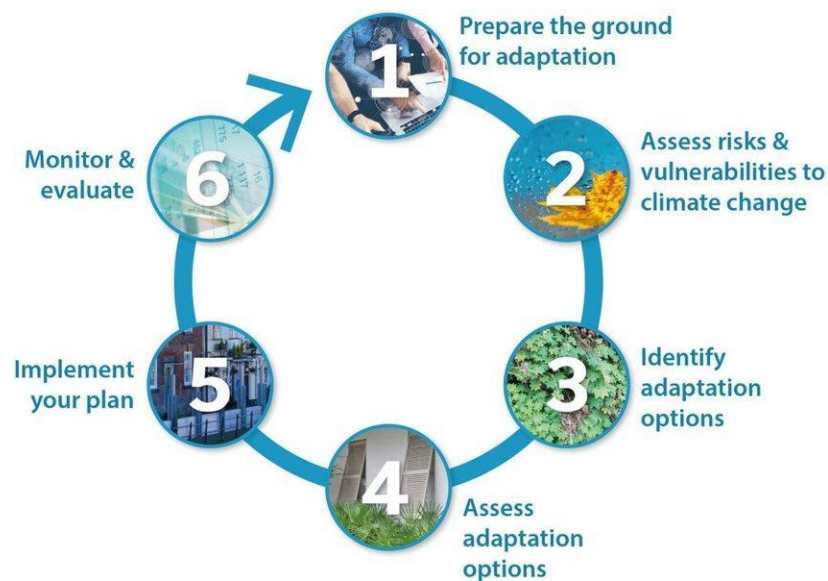
- **reikšmingi:** suinteresuotosios šalys ir gyventojai gali suteikti svarbių įžvalgų, žinių ir patirties. Jie gali geriausiai įvertinti savo prisitaikymo prie klimato kaitos gebėjimus, t. y. gebėjimą prisitaikyti prie galimos žalos, pasinaudoti galimybėmis arba reaguoti į pasekmes. Daugelis suinteresuotųjų šalių taip pat tikriausiai bus atsakingi už veiksmų, kylančių iš plano, įgyvendinimą, todėl tikėtina, kad jie turės žinių apie eksploatacines problemas ir įdiegimą;
- **patikimi:** prisitaikymo prie klimato kaitos planas turi būti patikimas ir nuoseklus, todėl svarbu, kad jis būtų parengtas remiantis ne tik iš viršaus į apačią požiūriu, bet ir iš apačios į viršų;
- **sąžiningi:** užtikrinus, kad suinteresuotosios šalys ir gyventojai prisidės prie jūsų prisitaikymo prie klimato kaitos plano ir jį patvirtins, tikėtina, kad visi jį laikys sąžiningu, proporcingu ir teisingu, o tai palengvins jūsų galimybes užtikrinti plano įgyvendinimą;

- **visus priklausantys:** bendras plano rengimas kartu su suinteresuotosiomis šalimis ir gyventojais užtikrins bendrą atsakomybę ir paskatins visus prisidėti prie jo įgyvendinimo;
- **suprantami:** suinteresuotųjų šalių ir gyventojų dalyvavimas kiekviename prisitaikymo prie klimato kaitos planavimo ciklo etape (pvz. apibrėžiant jautrumą klimato kaitai ir rizikas, nustatant prisitaikymo galimybes, taikant prioritetus ir rengiant įgyvendinimo planus) reikia, kad plano tikslai, klausimai, į kuriuos jis orientuotas, ir jų sprendimo būdai bus pažįstami, geriau žinomi, todėl suprantami.

Kada ir kaip į prisitaikymo prie klimato kaitos planavimą įtraukti ir suburti suinteresuotąsias šalis ir gyventojus?

Šis vadovas padės jums apsvarstyti, kada ir kaip veiksmingiausiai ir našiausiai galite suburti ir įtraukti suinteresuotąsias šalis ir gyventojus į prisitaikymo prie klimato kaitos planavimo ciklą. Taip pat aptariamas RAST pakopinis ciklas ir paaiškinami konkretūs veiksmai ir priemonės, kurias galite naudoti kiekviename etape.

Suinteresuotųjų šalių ir gyventojų įtraukimas gali padėti sumažinti konfliktus, sustiprinti pasitikėjimą, prisidėti prie pritarimo priimamiems sprendimams, sukurti kolektyvinį visuomenės įsipareigojimą prisitaikymo prie klimato kaitos strategijoms ir planams ir palengvinti kolektyvinį supratimą. Suinteresuotosios šalys ir gyventojai labiau pritaris prisitaikymo prie klimato kaitos tikslams ir susijusių veiksmy įgyvendinimui.

Toliau pateiktoje lentelėje apibendrinami pagrindiniai prisitaikymo planavimo ciklo pradiniai etapai, kuriuose yra aiški galimybė siekti suinteresuotųjų šalių indėlio ir (arba) patvirtinimo, konsultuotis su gyventojais arba skatinti jų subūrimą ir elgsenos pokyčius.

Lentelė yra suskirstyta į dvi dalis: suinteresuotosios šalys, kurios gali būti įtrauktos į konkrečių sektorių ar tarpsektorinę veiklą, ir gyventojai, kuriems gali būti taikomi bendro pobūdžio metodai.

1 lentelė. Veiklų pavyzdžiai kiekvienam RAST ciklo etapui

Prisitaikymo prie klimato kaitos planavimo ciklas	Su suinteresuotosiomis šalimis susijusių veiksmų pavyzdžiai	Su gyventojais susijusių veiksmų pavyzdžiai
1 etapas – sukurti pagrindą prisitaikymui prie klimato kaitos	Sukurti nuoseklia veiklos strategija Sukurti dalinimosi praktika bendruomenę (ang. community of practice, toliau - CoP), su kuria būtų galima konsultotis ir / arba būti įtrauktam į visus tolesnius etapus (ypač daug dėmesio skiriant įgyvendinimui)	Pritaikyti komunikacijos strategija Atlikti gyventojų interesų ir / arba požiūrio tyrimą Įsteigti gyventojų asamblėją, su kuria būtų konsultuojamasi ir / arba kuri dalyvautų visuose tolesniuose etapuose (ypač daug dėmesio skiriant įgyvendinimui)
2 etapas – įvertinti riziką ir jautrumą klimato kaitai	Identifikuoti ir nustatyti prioritetus arba įvertinti jautrumą klimato kaitai ir riziką per temines / sektorių tikslines grupes ar seminarus arba nustatyti tarpsektorinį jautrumą klimato kaitai ir riziką įvairiuose sektoriuose per teminius / sektorių seminarus	Svarstymo procesai siekiant geriau nustatyti pažeidžiamų grupių riziką ir jautrumą Tikslinė komunikacija, kuria siekiama didinti gyventojų supratimą arba informuotumą apie jautrumą klimato kaitai ir riziką (informavimo kampanija)
3 etapas – nustatyti prisitaikymo prie klimato kaitos galimybes	Nustatyti ir patvirtinti prisitaikymo galimybes per temines ir / arba sektorių tikslines grupes ar seminarus arba nustatyti tarpsektorinius prisitaikymo veiksmus per teminius ir / arba tarpsektorinius seminarus	Konsultuotis su gyventojais dėl prisitaikymo galimybių svarbos, patikimumo ir pagrįstumo bei jų noro jas remti
4 etapas – įvertinti prisitaikymo prie klimato kaitos galimybes	Padėti organizuoti temines ir / arba sektorines tikslines grupes arba seminarus, siekiant prioretizuoti prisitaikymo galimybes pagal sutartus kriterijus arba tarpsektorinius seminarus, skirtus patvirtinti visų prisitaikymo prie klimato kaitos galimybių prioritetus	Konsultuotis su gyventojais dėl prisitaikymo galimybių prioritetų nustatymo (pvz., atliekant gyventojų apklausas)
5 etapas – įgyvendinti prisitaikymo prie klimato kaitos planą	Sukurti palankią aplinką (pvz.: gaires, paskatas ir paramą), kuri skatintų suinteresuotąsias šalis įgyvendinti veiksmus	Gyventojų asamblėja klimato kaitos klausimais, siekiant sukurti palankią aplinką prisitaikymo veiksams įgyvendinti Tikslinė komunikacija, kuria siekiama paskatinti elgsenos pokyčius, lemsiančius didesnę atsparumą klimato kaitai

6 etapas – stebėti ir vertinti

- Įtraukti suinteresuotąsias šalis rengiant ataskaitas apie įgyvendinamų veiksmų pažangą (įskaitant ir jų pačių)
- Sukurti [mokslinės piliečių iniciatyvos](#) programas, skirtas su prisitaikymo veiksmais susijusiems rezultatams ir poveikiui stebėti

1 etapas: paruošti pagrindą prisitaikymui prie klimato kaitos

Nepriklausomai nuo to, ar ruošiatės pradėti rengti prisitaikymo prie klimato kaitos planą, ar jau esate šiek tiek pažengę prisitaikymo prie klimato kaitos cikle, labai naudinga nustatyti ir suprasti, kurios suinteresuotosios šalys ir gyventojai gali prisidėti ir koku būdu.

Kaip? Nuo ko pradėti? Šiame skyriuje aprašoma, kaip parengti **subūrimo ir įtraukimo strategiją** kiekviename tolesniame prisitaikymo planavimo ciklo etape. Rekomenduojama pradėti nuo bendros strategijos apibrėžimo. Ją išsamiau plėtosite, kai imsitės prisitaikymo planavimo po vieną etapą, t. y. mokydami, kai darote pažangą įgyvendindami *RAST*, ir nuolat atsižvelgdami į suinteresuotųjų šalių ir gyventojų lūkesčius.

Kaip parengti suinteresuotųjų šalių bei gyventojų subūrimo ir įtraukimo strategiją?

Subūrimo ir įtraukimo strategiją galima pritaikyti prie vietinių sąlygų, atsakant į šiuos pagrindinius klausimus:

- **KODĖL norite bendradarbiauti su suinteresuotosiomis šalimis ir gyventojais?** Kaip manote, kaip jų įsitraukimas ir aktyvus dalyvavimas gali pagerinti konkrečių prisitaikymo planavimo ciklo etapų rezultatus?
- **KĄ reikia pasitelkti** iš viešojo, privataus ir savanoriško darbo sektorių, kad:
 - gautumėte aktualių ir patikimų duomenų iš visų svarbiausių dalyvių, turinčių atitinkamų žinių ir patirties sektoriuose ar srityse, kurioms bus skirtas jūsų prisitaikymo prie klimato kaitos planas;
 - pasirūpintumėte, kad rengiant planą dalyvautų visos pagrindinės suinteresuotosios šalys, kurioms planas gali turėti įtakos;
 - užtikrintumėte, kad už plano įgyvendinimą atsakingi asmenys ir tie, kurie turės dalyvauti jį įgyvendinant, jį suprastų.

Sudarant suinteresuotųjų šalių sąrašą ir atliekant jų bendradarbiavimo tinklo analizę, bus naudinga atsižvelgti į suinteresuotųjų šalių siekius ir esamus jų tarpusavio ryšius. Kai kurias gaires, kaip planuoti suinteresuotųjų šalių dalyvavimą, galite rasti [Climate-ADAPT](#). Taip pat galite pasinaudoti kitais jau vykstančiais kolektyviniais procesais, suaktyvindami galimą sinergiją su kita panašia veikla.

RESIN suinteresuotųjų šalių įtraukimo [vadove](#) suinteresuotųjų šalių analizė suskirstyta į tris etapus:

- i) suinteresuotųjų šalių nustatymas (sudarant suinteresuotųjų šalių sąrašą - [žr. aprašymą priede](#));
- ii) suinteresuotųjų šalių skirstymas į kategorijas (pvz., naudojant [įtakos ir interesų matricą](#));
- iii) ryšių tarp suinteresuotųjų šalių analizė (žr. [įvadinės socialinių tinklų analizės gaires](#)).

Išanalizavę įvairių suinteresuotųjų šalių įtakos ir interesų lygį, galite nustatyti, kuriuos būtų naudinga visapusiškai įtraukti į strategijos rengimą (pvz., kurie gali perduoti informaciją likusiems gyventojams ir komunikuoti jų vardu) arba kuriuos reikia tik informuoti.

- **KIEK reikės suinteresuotųjų šalių ir gyventojų** (pvz., kiek [tikimasi dalyvių](#)), kad jie padėtų nustatyti jautrumą klimato kaitai, riziką ir prisitaikymo prie klimato kaitos galimybes ir **KAJ jie gaus mainais?** Tai svarbu, nes tinkamas dalyvaujančių suinteresuotųjų šalių ir gyventojų **lūkesčių valdymas** (t. y. jų tikslų, vaidmenų ir siekių) yra labai svarbus dalyvavimo proceso sėkmei.

Kad pasiektumėte ilgalaikį poveikį, subūrimo ir įtraukimo strategija turi būti ilgalaikė ir pagrįsta aiškiai struktūruotu dalyvavimo procesu, taip bus lengviau taupyti išteklius ir sukurti tikrą bendruomeniškumo jausmą. Galite nustatyti, kokie aspektai gali būti įdomūs jūsų suinteresuotosioms šalims ar gyventojams, trumpai tariant, ką jie gaus mainais už savo dalyvavimą. Tai ne tik padės jums susiaurinti strategiją, bet ir leis atstovauti dalyvaujančių šalių lūkesčius.

- Kokie **reikalingi ištekliai** ir kokia **numatoma kiekvienos veiklos trukmė (KIEK REIKĖS IŠTEKLIŲ ir KAIP ILGAI TRUKS)?**

Idealiu atveju subūrimo ir įtraukimo strategija turėtų remtis **dalyvavimo veiklos planu**, apimančiu visą *RAST* ciklą, ir turėtų būti išsamiai aprašyta konkrečiam etapui, su kuriuo susiduriate. Apie šį veiksmų planą reikia aiškiai informuoti suinteresuotąsias šalis ir gyventojus.

Yra daug populiarių ir gerai išbandytų dalyvavimo priemonių ir metodų, taip pat naujoviškų metodų, kuriuos galite naudoti subūrimo ir įtraukimo veikloje. Metodų pasirinkimas priklausys nuo jūsų konkrečių tikslų (žr. [1 lentelę](#)) ir pagrindinių akcentų (pvz., keitimasis informacija, bendra analizė, abipusis mokymasis, kolektyvinis sprendimų priėmimas ar tolesnis suinteresuotųjų šalių įtraukimas). Siekiant padidinti proceso veiksmingumą, jums gali būti naudingos profesionalios rekomendacijos kaip rengti ir vykdyti dalyvavimo veiklos planą.

Be to, reikia apsvarstyti, **kaip geriausiai suderinti komunikacijos strategiją** su subūrimo ir įtraukimo veikla. Jūsų komandoje gali būti komunikacijos ekspertų, galinčių parengti patikimą komunikacijos strategiją (t. y. nustatyti reikiamą skleistį žinutę, tikslinę auditoriją ir informacijos perdavimo kanalus). Tai labai padės rengti, įgyvendinti ir stebėti jūsų prisitaikymo prie klimato kaitos planą, taip užtikrinant, kad jūsų komunikacija būtų glaudžiai suderinta su suinteresuotųjų šalių ir gyventojų įtraukimo strategija. Svarbu atsižvelgti į kai kuriuos specifinius [klimato kaitos komunikacijos ypatumus](#), pavyzdžiui, susieti su tuo, kas svarbu jūsų auditorijai, kurti naratyvus, kurie pasakotų įtikinamą istoriją, arba naudoti veiksmingą vizualinę komunikaciją.

Pagalba suburiant ir įtraukiant suinteresuotąsias šalis

Dalinimosi praktika bendruomenės [CoP](#) yra geras pavyzdys gerai žinomų socialinių organizacijų, kurios gali atlikti pagrindinį vaidmenį didinant suinteresuotųjų šalių dalyvavimą įgyvendinant jūsų vystomą prisitaikymo prie klimato kaitos planą. *CoP*, kurios pagrindinis tikslas – prisitaikymas prie klimato kaitos, yra organizuota grupė žmonių, turinti bendrų interesų ir norinti koordinuoti pastangas siekiant bendrų tikslų, susijusių su atsparumu klimato kaitai. Galite įsteigti savo *CoP*, kad sukurtumėte erdvę tarpusavio mokymuisi, dažnai orientuodamiesi į dalijimąsi gerąja patirtimi ir paramą įgyvendinant ir priimant prisitaikymo prie klimato kaitos galimybes. [ES JMC dalinimosi praktika bendruomenės vadove](#) pateikiamos išsamios rekomendacijos, kaip valdyti ir organizuoti *CoP*, tinkamai įvertinant svarbiausius veiksnius, leidžiančius šioms bendruomenėms klestėti. *MIP4Adapt* turi savo *CoP*, kuri padeda visiems dalyviams keistis idėjomis, mokytis ir užmegzti ryšius konkrečiose bendrų interesų srityse.

Parama suburiant ir įtraukiant gyventojus

Diskusijos gali padėti jums skatinti struktūruotą dialogą ar pokalbį tarp politikos kūrimo dalyvių ir gyventojų ir įtraukti į diskusiją tuos, kurie, galbūt, ne visada supranta duomenis apie klimato kaitą, tuos, kurie skeptiškai vertina galimus sprendimus, arba tuos, kurie nerimauja, kad klimato kaita turės jiems įtakos. Be to, šios diskusijos gali padėti teikti pagalbą pritaikytą vietos lygmeniu, kad būtų nustatyti konkretūs jautriausių grupių poreikiai, taip prisidedant prie [tinkamo atsparumo](#). Pavyzdžiui, [gyventojų asamblėjos klimato klausimais \(ang. 'climate citizens' assemblies\)](#) įtraukia gyventojų grupę, kurioje subalansuotai atstovaujama amžiaus, lyties ir socialiniams bei ekonominiams aspektams, kad jie mokytųsi, svarstytų ir teiktų rekomendacijas dėl su klimatu susijusių prioritetų. Šios rekomendacijos gali padėti sprendimų priėmėjams ir kitoms suinteresuotosioms šalims geriau suprasti, kaip gyventojai suvokia pagrindinius iššūkius ir reikalingus veiksmus stiprinti atsparumą klimato kaitai.

Šios asamblėjos suteikia pagrindą, kurį turėdami gyventojai gali diskutuoti ir rengti įtraukiančias, nešališkas ir visuotinai pritiriamas rekomendacijas, kuriomis gali būti vadovaujama keičiant politiką. Europos klimato asamblėjų žinių tinklas (ang. *European Knowledge Network on Climate Assemblies*) parengė išsamias [gaires](#)

Geroji gyventojų asamblėjų klimato klausimais patirtis: 2016 m. pradėdant [Airijos gyventojų asamblėja](#), vis daugiau Europos gyventojų klimato asamblėjų pateikia aiškių pavyzdžių, kaip atsitiktinai atrinktų gyventojų grupė gali mokytis, įsitraukti į dialogą, svarstyti ir teikti aiškias rekomendacijas bei galimus sprendimus, padedančius spręsti sudėtingus klimato kaitos iššūkius (yra parengtos ataskaitos, kuriose pateikiamos rekomendacijos, parengtos [Airijoje](#), [Prancūzijoje](#), [Jungtinėje Karalystėje](#) ir [Ispanijoje](#) vykusių svarstymų metu). Šios rekomendacijos buvo pateiktos nacionaliniams parlamentams, kad jomis būtų galima pagrįsti galimas politines reformas: pavyzdžiui, jų pagrindu Airijoje buvo parengtas klimato kaitos veiksmų planas, o Prancūzijoje – pasiūlymas dėl konstitucinės reformos, kuria siekiama užtikrinti, kad valstybė imtųsi veiksmų klimato kaitos srityje. [Europoje regioniniu ir vietos lygmenimis](#) buvo surengtos kelios kitos gyventojų asamblėjos klimato kaitos klausimais, o pirmoji pasaulyje nuolatinė gyventojų asamblėja klimato kaitos klausimais nuo 2023 m. vasario 3 d. veikia Briuselyje.

įvairiais aspektais, susijusiais su gyventojų asamblėjų klimato klausimais kūrimu, rengimu, įgyvendinimu ir vertinimu. Be to, [gyventojų asamblėjų klimato klausimais projekte](#) pateikiama aiškių patarimų ir įžvalgų dėl trijų gyventojų asamblėjos klimato klausimais vykdymo etapų (t. y. pasirengimo, asamblėjos įgyvendinimo ir tolesnių politinių veiksmų). Jos grindžiamos sėkmingų nacionalinių gyventojų asamblėjų klimato klausimais visoje Europoje patirtimi ir išmoktomis pamokomis (žr. langelį kairėje).

2, 3 ir 4 etapai: nustatyti ir įvertinti jautrumą, riziką ir prisitaikymo prie klimato kaitos galimybes

Galite konsultuotis su pagrindinėmis suinteresuotosiomis šalimis ir gyventojais, pasitelkdami jų žinias ir sukaupią patirtį, norint:

- įvertinti ir papildyti pirminės dokumentų analizės pagrindu atliktą pagrindinių **elementų, įtrauktų į jautrumo ir rizikos vertinimo**, procesus, t. y. jautrumo, prisitaikymo gebėjimų (organizacinių gebėjimų, techninių, finansinių ir ekosistemų pajėgumų) ir klimato pavojų poveikio, peržiūrą (žr. [RAST](#));
- nustatyti ir įvertinti tinkamiausius **variantus spręsti jautrumo klimato kaitai, rizikos ir prisitaikymo prie klimato kaitos galimybių problemas**;
- pagerinti bendrą supratimą apie jų motyvaciją, esminius įsitikinimus, abejones, jausmus ir vertybes, susijusias su klimato kaita.

Kolektyvinėje veikloje gali būti suburiamos **tikslinės grupės** ir organizuojami **suinteresuotųjų šalių seminarai**, kurie būtų pagrindinė veikla, skirta tikrinti ir gauti informaciją, kad būtų galima nustatyti jautrumą klimato kaitai, riziką ir / arba prisitaikymo prie klimato kaitos galimybes ir nustatyti jų prioritetus. Kolektyvinės veiklos gali būti organizuojamos kaip konkrečiai temai ar sektoriui skirta veikla arba kaip tarpdisciplininė ar tarpsektorinė veikla, t. y. kai siekiama skatinti sinergijos nustatymą ir kompromisų bei konfliktų suderinimą tarp temų ar sektorių.

Tiek tikslinės grupės, tiek suinteresuotųjų šalių seminarai leidžia surinkti kokybinius duomenis ir išsamią informaciją apie žmonių suvokimą ir gali būti labai vertingi siekiant suprasti abejones, motyvus ir įsitikinimus – tiek individualius, tiek kolektyvinius. Esminis aspektas – užtikrinti, kad diskusijai būtų keliamas aiškus tikslas, kad dalyviai būtų susiję su diskutuojamomis temomis, ir kad veikla būtų organizuojama taip, kad būtų skatinamas atviras ir sąžiningas bendravimas.

Yra daugybė patikrintų dalyvavimo skatinimo metodų ir priemonių (žr. [MSP vadovą](#)), kurias galima naudoti tikslinėse grupėse arba suinteresuotųjų šalių seminaruose, siekiant lengviau patvirtinti jautrumo klimato kaitai ir rizikos vertinimus arba gauti papildomos informacijos apie juos.

Suinteresuotųjų šalių ir gyventojų įtraukimo metodų pavyzdžiai:

- tikslų ir iššūkių nustatymas bei apibrėžimas ir bendro požiūrio formavimas: [vizijos nustatymas](#), „[Pentaqonal Problem](#)“, [kolektyvinis žemėlapių sudarymas \(ang. mapping\)](#), [mokymosi rateliai](#) ir [kognityvinis žemėlapių sudarymas](#);
- dalinimasis žiniomis, socialinis mokymasis ir bendras naujų idėjų kūrimas: „[World Café](#)“, „[Fish Bowl](#)“, vaidmenų žaidimai ir „[Pro Action Café](#)“;
- sprendimų priėmimas ir bendro sutarimo formavimas (t. y. įsipareigojimas imtis veiksmų): [neprievartinis bendravimas](#), [atviri forumai](#), „[round-robin](#)“, [atkuriamieji dialogai](#) ir [kolektyvinė daugiakriterė analizė](#).

Viena priemonė ar metodas negali būti taikomas visoms situacijoms ir tikslams. Todėl, jei organizacijos viduje neturite reikiamos kompetencijos, turėtumėte kreiptis į profesionalus dėl šios veiklos planavimo ir palengvinimo, kad užtikrintumėte galimybę visiškai pasiekti suplanuotus tikslus.

Norint padėti sukurti palankią aplinką, gali tekti geriau suprasti žmonių poreikius, motyvus, abejones ir įsitikinimus apie klimato kaitą ir prisitaikymo prie jos elgseną. Galite daugiau sužinoti apie vyraujančias suinteresuotųjų šalių ir gyventojų vertybes naudodami apklausas ir klausimynus, socialinių tinklų analizę arba rezultatų žemėlapių sudarymo (ang. *mapping*) metodus ir panaudoti šią informaciją, kad paskatintumėte imtis veiksmų. [Gyventojų apklausos](#) (žr. Europos Komisijos atliktą „Eurobarometro“ apklausą) yra ypač naudingos siekiant gauti grįžtamąjį ryšį, didinti žmonių ir bendruomenių informuotumą ir įtraukti gyventojus į įvairių nustatytų problematikų gilinimąsi. Be to, šios apklausos skatina skaidrumą ir atskaitomybę, nes renka gyventojų nuomonę, į kurią būtų atsižvelgiama priimant sprendimus. Gyventojų apklausų metu surinktus duomenis galite panaudoti nustatydami tobulintinas sritis, į kurias reikia atkreipti dėmesį rengiant prisitaikymo prie klimato kaitos planą, priimdami duomenimis pagrįstus sprendimus dėl politikos ir programų bei vertindami gyventojų pritarimo lygį aptariamam klausimui ar temai. Specifines gyventojų apklausas galima rengti siekiant, pavyzdžiui, informuoti ir / arba vertinti jautrumo klimato kaitai, rizikos ir prisitaikymo galimybes ir nustatyti prioritetus. Ši veikla taip pat gali padėti kurti palankią aplinką pasirinktoms prisitaikymo galimybėms įgyvendinti.

5 etapas: įgyvendinti prisitaikymo prie klimato kaitos planą

Ankstesniuose prisitaikymo prie klimato kaitos plano rengimo etapuose buvo bendraujama su suinteresuotosiomis šalimis ir gyventojais, juos įtraukėte ir užmezgėte su jais ryšius. Plano svarbą, patikimumą ir pagrįstumą galima dar labiau padidinti juos įtraukiant į:

- pasirinktiems prisitaikymo prie klimato kaitos veiksams reikalingų sąnaudų įgyvendinimui plano rengimą;
- atitinkamų finansavimo šaltinių nustatymą;
- politikos įgyvendinimo planų rengimą.

Svarstymo procesai yra ypač svarbūs siekiant sukurti palankią aplinką, kad būtų lengviau įgyvendinti pasirinktas prisitaikymo prie klimato kaitos galimybes. Kitaip tariant, žinias ir patirtį galima panaudoti įgyvendinant prisitaikymo planus, kai užmezgami ryšiai su suinteresuotosiomis šalimis ir gyventojais, išnaudojami dalyvių vertės srautai aktyvinant socialinius santykius, kuriant vietinį socialinį kapitalą, kurio šaknys glūdi žmonių socialinėje ar kolektyvinėje dvasioje, kaip „socialių būtybių“, susietų su kitais žmonėmis. Suinteresuotųjų šalių ir gyventojų supratimas ir atsakomybė už tai, ką reikia daryti įgyvendinant

prisitaikymo planą, suteiks jums didžiausią galimybę įgalinti juos veikti tiek kolektyviai, tiek individualiai. Šie procesai gali būti organizuojami įvairiu mastu – nuo konsultacijų su bendruomenėmis iki daug platesnio masto nacionalinių gyventojų asamblėjų. Keletas priemonių (pvz., [Bendruomenės dialogo priemonių rinkinys](#)) ir kai kurių ES finansuojamų projektų (pvz., „[PHOENIX](#)“ ir „[REAL DEAL](#)“) darbai gali suteikti idėjų, kaip rengti ir įgyvendinti šias demokratines prisitaikymo iniciatyvas.

Aktyvus suinteresuotųjų šalių ir gyventojų **vaidmuo** yra labai svarbus siekiant atsparumo klimato kaitai, t. y. siekiant ilgainiui išlaikyti ir stiprinti gyventojų ir suinteresuotųjų šalių būrimąsi ir dalyvavimą. Šį dalyvavimą galima paremti veikiant vietos *CoP* arba gyvosios laboratorijos, kurios stiprina jų dalyvavimą, kad būtų geriau įgyvendinamas prisitaikymo prie klimato kaitos planas (žr. pavyzdį dešinėje).

Gyvoji laboratorija, padedanti įgyvendinti prisitaikymo prie klimato kaitos galimybes

Vykdamas H2020 BRIGAD projektą, [Antverpeno miestas aktyviai padėjo surasti](#) išmaniųjų žaliųjų stogų sistemų [bandymų vietą](#), kuri yra „Gyvosios laboratorijos“ veiklos dalis. Miestas paskelbė atvirą kvietimą gyventojams, kuriame paskelbė BRIGAD planus ir paiešką savininkų, norinčių suteikti savo stogą bandymams. Per visą projekto įgyvendinimo laikotarpį bandymų vietoje lankėsi suinteresuotosios šalys, gyventojai ir mokslininkai.

Norint pereiti nuo svarstymų prie veiksmų, reikia atsižvelgti į pagrindinius svetus, kurie padėtų suburti ir pakeisti elgseną individualiu ir kolektyviu lygmeniu (žr. *Climate-KIC sėkmės istoriją*). Vis dėlto yra ir kitų rūšių paskatų, ne tik pasinaudoti suinteresuotųjų šalių ir gyventojų vidinėmis vertybėmis ir motyvacija. [Ekonomikos politikos priemonės](#), apibrėžiamos kaip skatinimo priemonės, sukurtos ir įgyvendinamos siekiant individualius sprendimus pritaikyti prie kolektyviai sutartų tikslų, gali paskatinti elgsenos pokyčius taikant tinkamas paskatas arba atgrasymo priemones ir keičiant sąlygas, kurios palengvina, pavyzdžiui, konkrečių rizikos mažinimo galimybių finansavimą. Šios priemonės gali pagerinti esamą politikos struktūrą, skatindamos, o ne liepdamos keisti elgseną, kuri gali paskatinti prisitaikymą.

Kitas žingsnis – įgyvendinti **bendro sprendimo priėmimo procesus**, pavyzdžiui, [žaliųjų kolektyvinį biudžetą](#), kai gyventojams suteikiama galimybė tiesiogiai spręsti, kaip skiriamos ir išleidžiamos valstybės biudžeto lėšos klimato kaitos problemoms spręsti. Naudodamiesi šia priemone bendruomenės nariai sprendžia dėl išteklių skyrimo ir paskirstymo realiems klimato projektams ir iniciatyvoms.

Bendro sprendimų priėmimo geroji patirtis: Lisabonos žaliasis kolektyvinis biudžetas

Kolektyvinis biudžetas – tai gyventojų dalyvavimo forma, kai gyventojai gali veiksmingai priimti sprendimus dėl dalies savivaldybės biudžeto. Lisabona buvo vienas iš pirmųjų didžiųjų Europos miestų, priėmusių savivaldybės mastu kolektyvinį biudžetą, įskaitant (nuo 2018 m.) žaliuosius kolektyvinius biudžetus, kuriuose daugiausia dėmesio skiriama pasiūlymams dėl „tvaresnio, atsparesnio ir ekologiškesnio miesto“. Šis metodas grindžiamas hibridiniu modeliu, kuriame derinamos gyvos diskusijos ir internetinės platformos, skirtos balsavimui dėl klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie klimato kaitos projektų ir jų atrankai, remiantis vietos gyventojų pasirinkimu.

6 etapas: stebėti ir vertinti

Regionui ar vietos valdžios institucijai svarbu stebėti ir vertinti suplanuotų veiksmų pažangą ir tikrinti, ar faktiniai rezultatai atitinka iš pradžių nustatytus tikslus (žr. [UAST Climat-ADAPT](#)). Tokia stebėseną ir vertinimą (ang. *monitoring and evaluation*, toliau – *M&E*) leidžia jums mokytis ir apmąstyti savo prisitaikymo prie klimato kaitos plano veiksmingumą ir galimą šalutinį poveikį. Apie pažangą, pasiektą pagal rodiklius, taip pat reikėtų reguliariai informuoti atitinkamus sprendimus priimančius asmenis ir suinteresuotąsias šalis, kad būtų stiprinamas pasitikėjimas, taip pat prisitaikymo prie klimato kaitos gebėjimai.

Prisitaikymo *M&E* gali būti sudėtingas uždavinys, ypač vertinant, kaip pasiekti norimų rezultatų. Pagrindiniai sunkumai yra susiję su nesuderintais laiko terminais (t. y. laiko, kurio reikia reikiamų prisitaikymo veiksmų apimčiai ir mastui įgyvendinti, ir laiko, per kurį jie gali duoti naudos); duomenų, įskaitant pradinius duomenis, prieinamumo apribojimais; finansinėmis išlaidomis ir būtinais įsipareigojimais, kad būtų užtikrintas ilgalaikės stebėsenos tvarumas. Įtraukdami suinteresuotąsias šalis ir gyventojus į grįžtamojo ryšio suteikimą ir plano stebėsenos bei vertinimo tobulinimo procesą, galėsite geriau įveikti šiuos iššūkius ir padėsite savo planui išlikti aktualiam. Be to, tai gali būti veiksminga sistema, skatinanti kolektyvinius ir individualius veiksmus prisitaikymo prie klimato kaitos srityje; nuo visuomenės sąmoningumo ir žinių багаžo didinimo iki jaunosios kartos švietimo.

[Mokslinės piliečių iniciatyvos](#) (apibrėžiamos kaip moksliniai tyrimai, atliekami dalyvaujant plačiajai visuomenei) gali būti pagalbinė priemonė, padedanti sukurti nuolatinį tobulėjimo ciklą. Gyventojus galima įtraukti į atitinkamų aspektų, susijusių su prisitaikymo prie klimato kaitos plano įgyvendinimu, stebėseną, kad, dalyvaujant suinteresuotosioms šalims ir gyventojams, būtų galima svarstyti, kas konkrečiomis aplinkybėmis veikia gerai, o kas – ne. Tai padidins supratimą ir informuotumą, toliau padės užtikrinti plano tobulinimo svarbą, patikimumą ir teisėtumą ir taip paskatins tolesnį įsipareigojimą imtis veiksmų – taip bus pradėtas minėtas tobulinimo ciklas.

Pagrindiniai klausimai, į kuriuos turėsite atsakyti:

- kokių mastu įgyvendinami jūsų plane numatyti veiksmai?
- kokių mastu sumažėjo jautrumas klimato kaitai ir rizika (pvz., sumažinus jautrumą su klimatu susijusiems pavojams ir / arba pagerinus susijusių prisitaikymo gebėjimus arba sumažinus jautrumo klimato kaitai poveikį su klimatu susijusiems pavojams)?

ES patirtis, susijusi su mokslinė piliečių iniciatyva klimato kaitos srityje

EK skatino keletą mokslinės piliečių iniciatyvos projektų, kuriuose taikomos mokslinių tyrimų metodikos, padedančios gyventojams sutelkti dėmesį klimato kaitos veiksams (žr. [SvafS programos](#) pavyzdžius, [eu-citizen.science](#) projektą arba [AURORA projektą, kuriame](#) šiuo metu dalyvauja 7 000 gyventojų mokslininkų visoje Europoje, kad taptų „beveik nulinės taršos“ gyventojais). Kitas pavyzdys – Jungtinės Karalystės programa „[Gamtos kalendorius](#)“ (ang. *Nature's Calendar*) veiksmingai naudoja mokslines piliečių iniciatyvas klimato kaitos poveikiui laukinei gamtai stebėti.

Priedas – išsamesnis pagrindinių priemonių aprašymas

Šiame priede pateikiama išsamesnė informacija apie kai kurias pagrindines priemones, padedančias suburti ir įtraukti suinteresuotąsias šalis ir gyventojus. Šiame kontekste sąvoka „priemonė“ suprantama plačiai ir apima tiek faktines priemones, tiek gaires, metodikas, platformas, gerą patirtį ar kitus išteklius.

TYPE OF TOOL

Tool

Guideline

Methodology

Platform

Good Practice

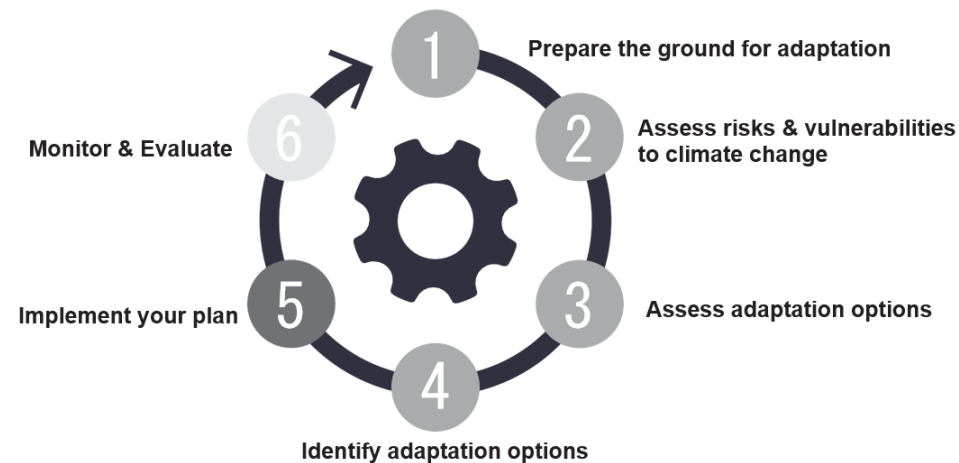

Other

Priede pateikiami keli informaciniai lapai su svarbia informacija apie kiekvieną priemonę, pateikiama:

- aprašymas;
- priemonės veikimo principas;
- bendrieji patarimai ir rekomendacijos, kaip naudotis priemone;
- nuorodos, įskaitant pagrindinius dokumentus, kuriais remtasi rengiant aprašymus, kuriuose pateikiama daugiau informacijos;
- priemonės naudojimui reikalingas laikas, įgūdžiai ir išteklių;
- laukiami rezultatai ir pasekmės;
- galimos kliūtys ir apribojimai.

Prie kiekvienos priemonės taip pat pateikiame paveikslėlį, kuriame nurodoma priemonės rūšis ir RAST etapai, kuriuos ji gali padėti atlikti (žr. pavyzdį dešinėje). Apskritimai nuspaldinti **tamsiai žalia spalva**, kai priemonės ypač naudingos būtent tam etapui, o **šviesiai žalia spalva**, kai priemonės tame etape taip pat gali būti naudojamos.

PRIEMONIŲ SĄRAŠAS

	1
01 SUINTERESUOTŲJŲ ŠALIŲ ANALIZĖ.....	16
02 INFORMAVIMAS APIE KLIMATO KAITĄ	18
03 INFORMAVIMO KAMPANIJA.....	21
04 KLIMATO ATSTOVAVIMO STRATEGIJA	24
05 GYVENTOJŲ APKLAUSOS.....	26
06 GYVENTOJŲ ASAMBLĖJA KLIMATO KLAUSIMAIS	28
07 ŽALIASIS KOLEKTYVINIS BIUDŽETAS	31
08 DALINIMOSI PRAKTIKA BENDRUOMENĖS.....	34
09 APLINKOSAUGOS POLITIKOS PRIEMONĖS	36
10 MOKSLINĖS PILIEČIŲ INICIATYVOS	38
Nuorodos	40

01 SUINTERESUOTŪJŲ ŠALIŲ ANALIZĖ

Suinteresuotųjų šalių sąrašo sudarymas ir analizė – tai procesas, kurio metu nustatomos ir suskirstomos į kategorijas įvairios žmonių grupės, pavyzdžiui, organizacijos ar asmenys, kurie daro įtaką jūsų prisitaikymo prie klimato kaitos planui arba kuriems šis planas daro įtaką.

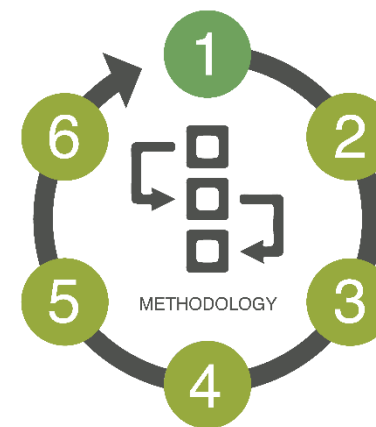
Tai yra pagrindinė sąlyga rengiant veiksmingas komunikacijos strategijas ir padės padidinti teigiamą prisitaikymo prie klimato kaitos planų priemonių poveikį. Labai svarbu suprasti galios asimetriją, t. y. kurie veikėjai ar suinteresuotosios šalys turi daugiau ir kurie mažiau galios, ir galimus pasipriešinimo šaltinius, t. y. grupes, kurios priešinsis galimiems pokyčiams ar naujoms iniciatyvoms. Suinteresuotųjų šalių įtraukimo skatinimo strategijų tobulinimas yra svarbus viso dalyvavimo proceso metu, siekiant maksimaliai padidinti teigiamą prisitaikymo prie klimato kaitos plano priemonių poveikį.

KAIP TAI VEIKIA?

Pagrindinis komponentas yra suinteresuotųjų šalių ekosistemos nustatymas. Turėsite sudaryti pradinį sąrašą ir jį papildyti paieškos internete rezultatais, tikslinių grupių, klausimynų, pusiau struktūruotų interviu ir / arba „[sniego gniūžtės](#)“ [metodais](#). Vykdydami šį procesą galite pristatyti suinteresuotosioms šalims prisitaikymo prie klimato kaitos planą; paaiškinti, ko iš jų bus prašoma; ką jie gali gauti mainais už savo dalyvavimą; ir kodėl jų indėlis yra toks svarbus.

Kitame etape galite surinkti informaciją apie kiekvieną iš suinteresuotųjų šalių, pavyzdžiui, jų problemas, pagrindinius poreikius ir prioritetus, įtakos ir susidomėjimo lygį. Tai padės jums nustatyti, kokio lygio dalyvavimo reikia kiekvienai suinteresuotųjų šalių grupei.

Galiausiai, galite analizuoti suinteresuotųjų šalių tarpusavio santykius, kad geriau suprastumėte galios pusiausvyrą, priklausomybę, informacijos srautus ar įtaką.

PATARIMAI

Nepamirškite nuolat peržiūrėti ir atnaujinti suinteresuotųjų šalių sąrašą, kai pereinate nuo vieno RAST etapo prie kito per visą prisitaikymo prie klimato kaitos planavimo ciklą. Tikėtina, kad laikui bėgant keisis suinteresuotųjų šalių sudėtis, taip pat jų svarba ar įtaka konkrečioms veiksmams, į kuriuos jos gali įsitraukti.

NUORODOS

H2020 [RESIN projekto metodika, skirta](#) suinteresuotosioms šalims įtraukti

[Climate-ADAPT: suinteresuotųjų šalių nustatymas ir įtraukimas](#)

Suinteresuotųjų šalių sąrašo, skirto prisitaikymui prie klimato kaitos, pavyzdys: [ECO-CITIES projektas Mančesteryje](#)

Laikas

Suinteresuotųjų šalių sąrašo sudarymas priklauso nuo svarstomų galimybių apimties ir sudėtingumo, pavyzdžiui, mažesnėse teritorijose procesas gali būti baigtas per kelias dienas, o didesnėse teritorijose gali užtrukti iki kelių savaitių. Suinteresuotųjų šalių analizei atlikti reikia papildomo laiko, kuris taip pat susijęs su plano dydžiu ir sudėtingumu.

Igūdžiai

Suinteresuotųjų šalių sąrašo sudarymui patirtis nėra būtina, tačiau norint užmegzti ryšius su suinteresuotosiomis šalimis ir surinkti informaciją, reikia gerų bendravimo ir komunikavimo įgūdžių. Gebėjimas apibendrinti ir aiškiai bei glaustai pateikti informaciją yra didelis privalumas, todėl suinteresuotųjų šalių analizei atlikti gali prireikti specialistų pagalbos.

Ištekliai

Suinteresuotųjų šalių įtraukimui reikalingi ištekliai – daugiausia žmogiškieji, skirti darbui atlikti. Kalbant apie suinteresuotųjų šalių analizę, jums gali prireikti komandos, kuri atliktų tyrimus ar apklausas, kad surinktų informaciją apie kiekvienos suinteresuotosios šalies lūkesčius ir interesus. Suinteresuotųjų šalių santykiams analizuoti reikalingos specialios priemonės, pavyzdžiui, socialinių tinklų analizė su papildomomis programinių įrangų priemonėmis.

LAUKIAMI REZULTATAI

- ★ Suinteresuotųjų šalių, kurios gali reikšmingai prisidėti prie jūsų prisitaikymo plano rengimo, sąrašas (įskaitant kontaktinę informaciją).
- ★ Nustatyti ir suprasti šių suinteresuotųjų šalių interesai, poreikiai ir lūkesčiai.
- ★ Galimų konfliktų ar prieštaravimų, kurie gali kilti dėl įvairių suinteresuotųjų šalių, nustatymas. Pagalba organizacijoms sumažinti riziką prieš galimą eskalavimą.

GALIMI APRIBOJIMAI IR KLIŪTYS

Sąrašo sudarymo procesą gali apsunkinti prieigos prie tam tikrų suinteresuotųjų šalių arba turimos informacijos apie jas ribotumas.

Neišsamus atstovavimas. Suinteresuotųjų šalių sąrašo sudarymo procesas gali būti subjektyvus, nes gali priklausyti nuo individualių požiūrių ar pageidavimų, todėl į procesą gali būti neįtrauktos kai kurios suinteresuotosios šalys, kurie gali turėti įtakos jūsų prisitaikymo planavimui.

Kompleksiškumas ir kintanti aplinka. Procesas gali būti sudėtingas ir jį gali tekti atlikti kelis kartus, nes suinteresuotosios šalys ir jų pozicijos laikui bėgant keičiasi.

02 INFORMAVIMAS APIE KLIMATO KAITĄ

Kaip parodė daug metų truncančios pastangos klimato kaitos srityje, komunikacija apie klimato kaitą nėra paprasta užduotis ir jai reikia skirti ypatingą dėmesį. Tarpvyriausybės klimato kaitos komisijos (toliau – TKKK) autoriams skirtame vadove „Veiksmingos komunikacijos ir visuomenės dalyvavimo klimato kaitos klausimais principai“ aiškinama, kad pagrindiniai komunikacijos apie klimato kaitą principai yra „kalbėjimas apie realų pasaulį“, „ryšys su tuo, kas žmonėms svarbu“ ir „žmogaus istorijos pasakojimas“.

Tai, kaip žmonės jaučiasi tam tikroje situacijoje, daro didelę įtaką jų sprendimams, kaip reaguoti (ir galbūt veikti), t. y. žmonės nebūtinai veikia, kai turi geresnės informacijos. Literatūroje nurodoma, kad emocijos yra svarbios praktiniam sprendimų priėmimui, rizikos supratimui ir motyvacijos suteikimui.

KAIP TAI VEIKIA?

Pasakojimo priemonės su patraukliais paveikslėliais, vaizdine medžiaga ir paveikiu pasakojimu gali patraukti žmonių dėmesį ir sužadinti jų emocijas, todėl labiau tikėtina, kad jos paskatins elgsenos pokyčius, susijusius su klimato kaita.

Pavyzdžiui, TKKK parengtose gairėse, skirtose padėti mokslininkams informuoti apie klimato kaitą, pateikiami šeši pagrindiniai principai, padedantys mokslininkams įtraukti visuomenę. Pavyzdžiui, TKKK komunikacijos komanda paaiškina, kad reikia atsargiai elgtis su klimato kaitos duomenimis, kuriuos norima pateikti, nes „dideli skaičiai“, susiję su klimato kaita (pvz., pasaulinės vidutinės temperatūros rodikliai, anglies dioksido koncentracija atmosferoje), nėra susiję su kasdiene žmonių patirtimi. Dauguma žmonių pasaulį supranta iš anekdotų ir istorijų, o ne iš statistikos ir grafikų, todėl, pateikdami informaciją, laikydamiesi pasakojimo struktūros ir parodydami žmogiškąjį veidą, kuris slypi už mokslinės informacijos, padėsite papasakoti įtikinamą istoriją.

NUORODOS

[TKKK autoriams skirtas vadovas apie veiksmingos komunikacijos ir visuomenės dalyvavimo klimato kaitos klausimais principus](#)

„CMCC foundation“ surengė keletą internetinių seminarų apie konkrečius komunikacijos apie klimato kaitą aspektus, pvz.:

- [kaip kalbėti apie klimato kaitą, kad ji būtų svarbi;](#)
- [žurnalistika ir mokslas: pasakojimai apie klimato kaitą;](#)
- [klimato kaita ir dezinformacija: dabartinė padėtis ir kaip su ja kovoti.](#)

Laikas

Jei ypatingą dėmesį skirsite tikslinei komunikacijai, susijusiai su klimato kaita, komunikacijos strategijai įgyvendinti reikės nedaug laiko.

Igūdžiai

Reikalingi geri bendravimo įgūdžiai, vizualiniai įgūdžiai ir geros žinios apie klimato kaitą. Istorijų pasakojimo patirtis gali būti didelis privalumas.

Ištekliai

Reikšmingai komunikacijos kampanijai apie klimato kaitą reikia daug išteklių, įskaitant kruopščiai parengtą vaizdinę medžiagą, padedančią pateikti įrodymais pagrįstą informaciją.

LAUKIAMŲ REZULTATŲ

- ★ Komunikacijos strategijos pritaikymas, kad būtų galima geriau perteikti informaciją ir padidinti informuotumą apie klimato kaitos poveikį, efektyviai sumažinti pažeidžiamumą ir pagerinti prisitaikymo gebėjimus.
- ★ Aiškios žinutės, kuriomis siekiama supaprastinti sudėtingą mokslinę informaciją apie klimato kaitą, kad ji būtų suprantama įvairiems gyventojams ir suinteresuotosioms šalims. Rekomendacijų teikimas įvairiais kanalais ir maksimalus klimato kaitos komunikacijos pasiekiamumas bei poveikis, taip didinant tikslinės auditorijos (pvz., pažeidžiamųjų grupių, konkretaus sektoriaus ir pan.) informuotumą.

GALIMI APRIBOJIMAI IR KLIŪTYS

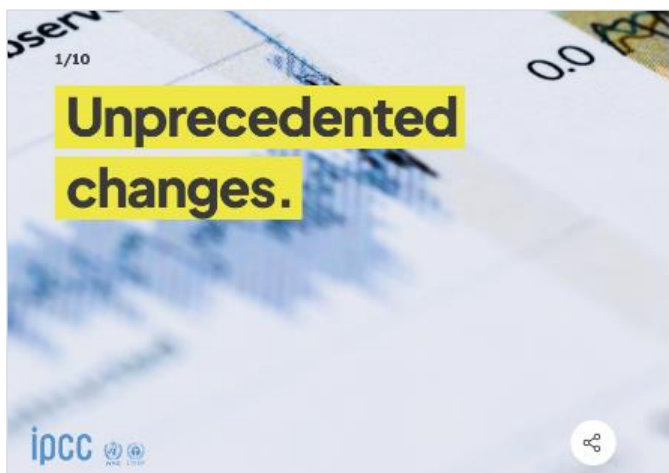
Kalba ir terminologija. Klimato kaita yra sudėtinga tema, todėl daugeliui žmonių gali būti sunku suprasti mokslinius žargonus ir techninius terminus. Dėl šios priežasties gali būti naudinga vartoti kuo paprastesnę kalbą ir terminus, kurie būtų prieinami plačiai auditorijai.

Kultūrinės ir socialinės kliūtys. Skirtinga kultūrinė ir socialinė aplinka gali turėti įtakos žmonių suvokimui ir supratimui apie klimato kaitą, jos keliamą riziką ir poveikį.

Politiniai ir ideologiniai skirtumai. Klimato kaita tapo politiškai supriešinamu klausimu, o žmonių įsitikinimai ir vertybės gali turėti įtakos jų mokslinių įrodymų supratimui ir priėmimui. Į tai turėtumėte sąmoningai atsižvelgti savo komunikacijos strategijoje.

PRIEMONIŲ PAVYZDYS

[TKKK klimato kaitos fizikos šaltinių grafinių vaizdavimo](#) interneto svetainėje pateikiama reikšmingų gerosios praktikos pavyzdžių, kaip komunikuoti apie klimato kaitą (žr. pavyzdį žemiau).

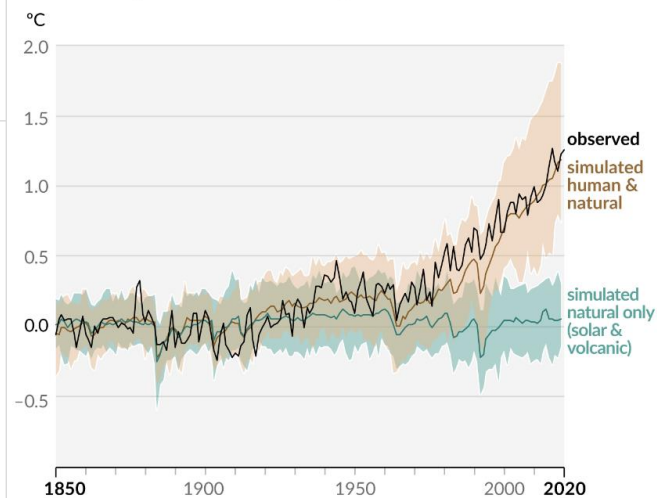
1/10 Unprecedented changes.

Scientists have known for decades that the Earth is warming. The rise in global temperatures since the late 19th century is unprecedented over thousands of years.

It is unequivocal that humans are causing the warming. Changes in the sun's activity and volcanic eruptions are not the cause of the warming trend.

[LEARN MORE →](#)

(b) Change in global surface temperature (annual average) as **observed** and simulated using **human & natural** and **only natural** factors (both 1850–2020)

Panel (b) shows that this warming is not caused by solar activity or volcanic eruptions, which are the natural factors that can influence our climate over these time scales.

03 INFORMAVIMO KAMPANIJA

Informavimo kampanijos tikslas – informuoti suinteresuotąsias šalis ir gyventojus apie jautrumą ir riziką, susijusią su klimato kaita, ir pateikti bendras rekomendacijas, kaip aktyviai prisitaikyti ir geriau pasiruošti kovoti su klimato kaita.

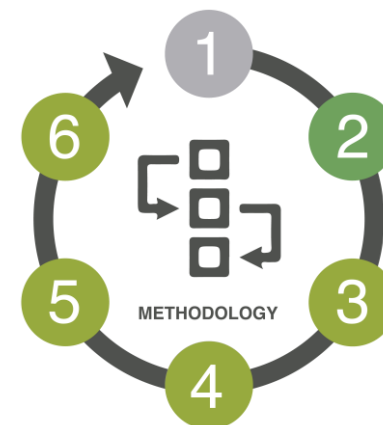
Šia priemone siekiama paskatinti individualius ir visuomenės elgsenos pokyčius, susijusius su prisitaikymu prie klimato kaitos, pasitelkiant tikslias komunikacijos strategijas per tam tikrą laikotarpį. Skatinant suinteresuotųjų šalių bei gyventojų įsitraukimą ir didinant prisitaikymo prie klimato kaitos gebėjimus, informuotumo didinimo kampanijos dažnai yra svarbūs prisitaikymo proceso komponentai.

KAIP TAI VEIKIA?

Pirmiausia turite apibrėžti savo misiją ir konkrečius tikslus, pavyzdžiui, padidinti informuotumą apie tam tikrą problemą, skatinti didesnę įsitraukimą arba pakeisti supratimą.

Tada šią informavimo kampaniją reikia įtraukti į bendrą komunikacijos strategiją ir pritaikyti ją tikslinėms auditorijoms. Tai reiškia, kad reikia kuo daugiau apie jas sužinoti (pvz., motyvaciją, abejones ir pan.).

Rengdami žinutę nepamirškite, kad ji turi būti glausta, aiški ir įsimintina, taip pat pridėkite įtikinamo turinio, kuris paremtų jūsų žinutę. Informaciją galima perduoti keliomis skirtingomis žiniasklaidos platformomis (pvz., per televiziją, internetą, socialinę žiniasklaidą, laikraščius, viešuosius renginius, mokyklų kampanijas ir t. t.).

PATARIMAI

Dažnai raktas į sėkmę – vienu metu pradėti informavimo kampanijas keliose žiniasklaidos platformose. Įsitikinkite, kad pranešimus pritaikote kiekvienam kanalui.

NUORODOS

Climate-ADAPT pateikia išsamų [informavimo kampanijų, kaip prisitaikymo prie klimato kaitos galimybių](#), aprašymą.

Plataus masto informavimo kampanijos pavyzdys – Europos Komisijos viešųjų ryšių kampanija apie klimato kaitą „[Vizijos apie pasaulį, kuris jums patinka](#)“.

Laikas

Tai priklausys nuo jūsų ankstesnės patirties diskutuojant apie klimato kaitą ir konkrečių reikalavimų, kuriuos nustatysite savo kampanijai. Turėsite įvertinti, kada yra geriausias laikas komunikacijai, kad ji pasiektų auditoriją tinkamu laiku.

Įgūdžiai

Ankstesnės žinios apie veiksmingą komunikaciją klimato kaitos srityje yra privalumas. Turite pažinti ir suprasti savo auditoriją, gebėti kurti aiškius, glaustus pranešimus ir aiškiai nurodyti komunikacijos tikslą, t. y. ar komunikacijos kampanija siekiama informuoti, įtikinti, ar suburti.

Ištekliai

Atsižvelgiant į kampanijos mastą, gali prireikti komandos, kuri dirbtų su rinkodara, dizainu, kūrimu ir informavimu, technologiniais ištekliais: interneto platformomis, socialine žiniasklaida, el. paštų rinkodara ir kt. Kampanijos veiksmingumui įvertinti gali būti naudojamos specializuotos priemonės, pavyzdžiui, svetainės lankomumo stebėseną arba skirstymo nustatymas.

LAUKIAMAI REZULTATAI

- ★ Didesnis informuotumas ir supratimas apie klimato kaitos poveikį ir prisitaikymo galimybes (politiką, praktikas, technologijas ir kt.).
- ★ Aktyvesnis visuomenės ar suinteresuotųjų šalių įsitraukimas ir dalyvavimas, taip pat skatinimas keisti požiūrį ir elgseną.
- ★ Didesnis pasitikėjimas patikimais informacijos šaltiniais ir indėlis į dezinformacijos klimato kaitos klausimais mažinimą tarp suinteresuotųjų šalių ir gyventojų.

GALIMI APRIBOJIMAI IR KLIŪTYS

Prieinamumas. Jei informacija pasiekama tik tam tikrais kanalais, ji gali pasiekti ne visus tikslinės auditorijos narius.

Finansiniai apribojimai. Didelio masto kampanijų įgyvendinimas gali būti brangus, o riboti ištekliai gali varžyti kampanijos pasiekiamumą.

Riboto suvokimo rizika. Jei problemos atrodo tolimos ir nerealias, tai gali sumažinti suinteresuotųjų šalių dalyvavimą ir kampanijos veiksmingumą, pavyzdžiui, žmonės gali nesuprasti dalijamos informacijos vertės ar svarbos.

VEIKSMŲ PAVYZDŽIAI

- ★ Toliau pateikiamas visuomenės informavimo kampanijos, susijusios su prisitaikymu prie klimato kaitos, pavyzdys: „[Nyderlandai gyvena su vandeniu](#)“.

Cartoon from the 'The Netherlands Lives with Water' public awareness campaign featuring Peter Timofeeff

1. What is the purpose of the 'The Netherlands Lives with Water' public awareness campaign?

February 2003 saw the start of the multimedia public awareness campaign 'The Netherlands Lives with Water'. The campaign aims to explain the government's policy of 'giving water more room' and encourage support for it.

Initially, the campaign pressed home the message that the climate is changing and that this has consequences for water management in the Netherlands. Gradually, the campaign puts into plain words what measures such as storing water mean in practice. Moreover, it highlights the efforts the national government, provincial authorities and water boards are undertaking across the Netherlands to keep the country safe and dry.

Research showed that the public estimated the campaign to be informative and believable. The awareness that the government is effecting measures to balance the effects of climate change has increased significantly. At the end of 2003, 82% of the population recognised the social importance of measures to protect against flooding, and 72% endorsed the proposition that this would have to involve 'giving water more room'. Weatherman and 'Water Ambassador' Peter Timofeeff is seen as an appealing and likeable expert. On national and regional radio and television, he brings the problems and solutions to peoples' attention through cartoons and personal appearances.

Source: www.nederlandleefmetwater.nl

- ★ Europos Komisija pradėjo informavimo kampaniją „[Tu valdai klimatą](#)“, kurios tikslas – paskatinti žmones imtis nedidelių kasdienio elgesio pokyčių, susijusių su klimato kaita. Galite rasti šios kampanijos pagrindinių tikslų, tikslinių auditorijų, dizaino ir turinio aprašymą.
- ★ Galite pažiūrėti Nyderlandų infrastruktūros ir vandentvarkos ministerijos parengtą [informavimo kampanijos apie prisitaikymą prie potvynių rizikos](#) vaizdo įrašą.
- ★ Kaip alternatyvą įprastinėms informavimo kampanijoms galite rinktis CMCC *foundation* „[Pokyčių žaidimas](#)“. Tai žaidimais pagrįstas mokymosi sprendimas, padedantis didinti informuotumą ir gerinti supratimą apie sudėtingus pokyčių iššūkius, su kuriais žmonija susiduria spręsdama klimato kaitos problemas.

04 KLIMATO ATSTOVAVIMO STRATEGIJA

Miesto ar regiono valdoma atstovavimo strategija – tai procesas, kuriuo siekiama skatinti pokyčius vietos, regiono ir net nacionaliniu lygmeniu. Miestai ir regionai gali pasinaudoti savo politine įtaka, ištekliais ir žiniomis, kad didintų informuotumą konkrečiomis temomis ir įvairiais veiksmais sutelktų gyventojų ir suinteresuotųjų šalių pagalbą. Įprastos atstovavimo strategijos apima politikos atstovavimą, koalicijų kūrimą, visuomenės informavimo kampanijas, bendravimą su išrinktais valstybės tarnautojais ir teisinius veiksmus.

KAIP TAI VEIKIA?

Klimato atstovavimo strategijos labai skiriasi priklausomai nuo kiekvienos savivaldybės ar regiono taikomų veiksmų pobūdžio. Visos atstovavimo strategijos turi būti pritaikytos konkrečioms aplinkybėms, pagrįstos gerai parengtu planu, jose turi būti taikoma komunikacijos strategija ir jos turi būti skirtos aiškiai nustatytai tikslinei auditorijai.

Pagrindiniai pranešimai turi stipriai atitikti kontekstą ir tikslinės auditorijos ypatybes, pavyzdžiui, poreikius, abejones ir motyvaciją, susijusią su siūlomomis naujovėmis klimatui. Turite užtikrinti, kad jūsų pranešimai būtų lokalizuoti, aiškūs, glausti ir įtikinami.

Klimato atstovavimo strategijos sėkmė priklauso nuo daugelio veiksnių, pavyzdžiui, nuo to, ar procesas yra pakankamai lankstus, kad laikui bėgant jį būtų galima pritaikyti ir tobulinti, remiantis patikima stebėseną, vertinimu ir mokymusi (ang. *monitoring, evaluation and learning, MEL*).

PATARIMAI

Atminkite, kad siekiant tikslų reikia atkaklumo ir ilgalaikio įsipareigojimo, o sėkmė gali būti ne iš karto.

NUORODOS

Climat-ADAPT [atstovavimo strategijų aprašymas](#).

[Atstovavimo vadovas, kaip bendradarbiauti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu](#).

[Europos skaidrumo registras \(ang. European Transparency Register\)](#) – Europos Parlamentas.

Laikas

Kai kurioms atstovavimo strategijoms įgyvendinti gali prireikti kelių mėnesių ar metų planavimo ir pasiruošimo, ypač jei jos susijusios su rėmėjų koalicijos kūrimu, tyrimų atlikimu ar komunikacinės medžiagos kūrimu. Įgyvendinimo laikas svyruoja nuo mažiausiai kelių savaičių iki kelerių metų (pagalvokite apie teisinį ieškinį, pavyzdžiui, kaip bylinėjimasis dėl klimato kaitos).

Įgūdžiai

Labai svarbu išmanyti viešąją politiką ir komunikacijos strategijas.

Ištekliai

Reikalingi ištekliai labai skiriasi, priklausomai nuo klimato atstovavimo kampanijos strategijos, apimties ir masto bei su ja susijusios veiklos. Iš viso išlaidos gali svyruoti nuo kelių tūkstančių iki šimtų tūkstančių eurų.

LAUKIAMI REZULTATAI

- ★ Daugiau informacijos ir viešų diskusijų apie šią problemą žiniasklaidoje.
- ★ Naujų partnerysčių ir koalicijų, skirtų šiai problemai spręsti, kūrimas.
- ★ Galimybė naudotis ištekliais ir paslaugomis tiems, kuriuos paveikė ši problema.
- ★ Naujų programų ar iniciatyvų, skirtų šiai problemai spręsti, kūrimas.
- ★ Suinteresuotųjų šalių įtraukimas ir dalyvavimas sprendžiant problemą.

GALIMI APRIBOJIMAI IR KLIŪTYS

Sėkmei gali trukdyti kelios kliūtys, įskaitant aiškios ir j poreikius orientuotos komunikacijos trūkumą, išteklių trūkumą arba netinkamą jų naudojimą, pasipriešinimą pokyčiams, politinį susipriešinimą, nepakankamą visuomenės informuotumą, galingų interesų grupių pasipriešinimą ir teises kliūtis.

05 GYVENTOJŲ APKLAUSOS

Gyventojų apklausa naudojama gyventojų nuomonei ir atsiliepimams kaupti konkrečiais klausimais. Jas galite naudoti kaip veiksmingą ir greitą priemonę, kad geriau suprastumėte gyventojų poreikius bei požiūrį ir užtikrintumėte, kad jūsų prisitaikymo prie klimato kaitos planas atspindėtų ir atitiktų gyventojų prioritetus.

Gyventojų apklausa gali padėti skatinti skaidrumą ir atskaitomybę suteikiant gyventojams galimybę dalyvauti sprendimų priėmimo procese. Jos taip pat gali būti labai naudinga priemonė, padedanti surinkti atsiliepimus apie esamus, taip pat buvusius ir būsimus planus, ir gali padėti didinti žmonių ir bendruomenių informuotumą svarbiausiomis temomis.

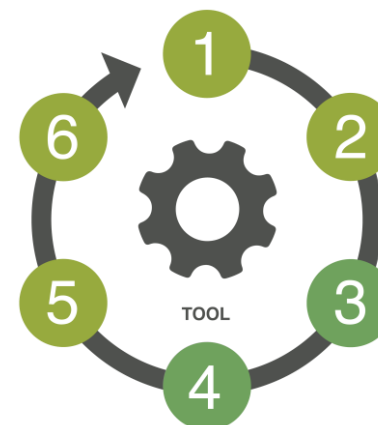
KAIP TAI VEIKIA?

Apklausa turi būti grindžiama veiksmingais apklausos planavimo metodais, kurie užtikrina statistinį patikimumą ir pagrįstumą. Tam reikia parengti atrankos planą, kuriuo siekiama nustatyti tikslinę populiaciją ir gyventojų atrankos metodą.

Reikia nurodyti aiškius, glaustus klausimus ir tinkamus atsakymų variantus. Gyventojų apklausa gali būti naudojama įvairiais tikslais, pavyzdžiui, siekiant įvertinti gyventojų supratimo apie tam tikrą temą ar politiką lygį, pritarimą konkrečiam dalykui ar planui, projektų idėjas ir pasiūlymus arba stebėti, kaip laikui bėgant keičiasi visuomenės nuomonė.

PATARIMAI

Gyventojų apklausas galite naudoti siekdami nustatyti kitų svarbiausių dalyvavimo priemonių, pavyzdžiui, gyventojų asamblėjos klimato klausimais arba prisitaikymo prie klimato kaitos kolektyvinio biudžeto, taikymo sritį.

NUORODOS

Pagal ES finansuojamą IMPETUS projektą septyniuose Europos regionų bendruomenėse pradėta [apklausa](#). Ši apklausa leis inventorizuoti prisitaikymo prie klimato kaitos priemones, kuriomis siekiama ilgalaikės naudos, ir nustatyti tolesnes galimybes dalyvauti prisitaikymo prie klimato kaitos veikloje.

Europos Komisija [pradėjo konsultacijas dėl ES prisitaikymo prie klimato kaitos strategijos](#).

Drezdeno savivaldybės (Vokietija) atlikta [gyventojų apklausa, kurioje](#) surinkta nuomonė ir poreikiai keliomis pagrindinėmis temomis, įskaitant aplinkos būklę ir bendruomenės dalyvavimą.

Laikas

Apklausos rengimo laikas priklauso nuo jūsų patirties naudojant šią priemonę. Apklausos užbaigimas priklauso nuo apklausos apimties bei dydžio ir paprastai užtrunka kelias savaites.

Ilgūdžiai

Reikalinga patirtis tyrimų metodų ir statistikos srityje, taip pat patirtis, susijusi su apklausos tema. Siekiant užtikrinti patikimų rezultatų pateikimą, gali būti prašoma profesionalios pagalbos.

Ištekliai

Kai kada nėra reikalingi dideli ištekliai. Kai kurias gyventojų apklausas galima atlikti naudojant internetinę platformą arba siunčiant gyventojams popierines apklausas. Palyginti su daugeliu kitų šiame vadove pateiktų suinteresuotųjų šalių įtraukimo priemonių, gyventojų apklausos yra palyginti nebrangios, greitai ir lengvai parengiamos. Kai kurios apklausos gali būti sudėtingesnės dėl didesnės imties, todėl jas geriausia atlikti padedant specializuotam paslaugų teikėjui.

LAUKIAMI REZULTATAI

- ★ Remti visuomenės dalyvavimą demokratiname procese suteikiant gyventojams galimybę išreikšti savo nuomonę, poreikius, prioritetus ir abejones.
- ★ Prisitaikymo prie klimato kaitos galimybių, projektų ar politikos kryptių vertinimas ir atsiliepimai apie jas.
- ★ Atskleisti skirtumai ir suvokimas tarp skirtingų demografinių grupių.
- ★ Gyventojų suvokimo ir prioritetų lyginamoji analizė, pavyzdžiui, lyginant su kitais miestais ir regionais.

GALIMI APRIBOJIMAI IR KLIŪTYS

- Norint tinkamai parengti apklausą, dažnai reikia ekspertinių žinių.
- Dėl atrankos šališkumo rezultatai gali būti nepakankamai pagrįsti, todėl gali būti ribojama galimybė apibendrinti išvadas didesnei grupei.

06 GYVENTOJŲ ASAMBLĖJA KLIMATO KLAUSIMAIS

Gyventojų asamblėja klimato klausimais – tai demokratinis procesas, kurio dalyviai gali dalyvauti dialoge ir kartu rengti sprendimus. Juo siekiama įtraukti gyventojus į savivaldybių, regioninės, nacionalinės ir tarptautinės klimato kaitos politikos svarstymus. Suteikdami paprastiems žmonėms galimybę sėsti prie valdymo stalo, jie gali būti veiksmingi, padėdami stiprinti ar atkurti politinį teisėtumą ir atskaitomybę visuomenės akyse. Asamblėjos yra svarstomosios, t. y. jos grindžiamos dalyvių dialogo ir argumentavimo metodu.

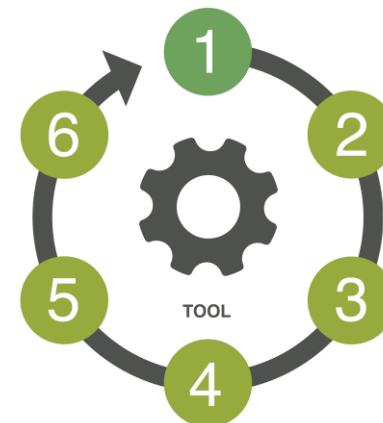
Pastarąjį dešimtmetį asamblėjos vis dažniau naudojamos kaip priemonė svarbiausiam poreikiui patenkinti: užtikrinti sąžiningą ir įtraukų perėjimą prisitaikant prie klimato kaitos ir visuomenės transformaciją.

KAIP TAI VEIKIA?

Procesas prasideda nuo nepriklausomų ekspertų komiteto, kuriam pavedama kartu nustatyti asamblėjos gyvavimo terminą, pagrindinius klausimus ir / arba temas bei asamblėjos tolesnių veiksmų planą.

Tuomet asamblėjos nariai atrenkami, įvertinant tokius veiksnius kaip amžius, lytis, pajamos, išsilavinimas ir gyvenamoji vieta. Siekiant įvertinti gyventojų laiką ir pastangas, svarbu, kad jie gautų finansinį atlygį, taip pat kelionės kompensacijas ir paramą vaikų priežiūrai.

Gyventojų asamblėjoje galima išskirti tris pagrindinius įgyvendinimo etapus: mokymosi etapą, svarstymo etapą ir rekomendacijų teikimo etapą.

PATARIMAI

Du pagrindiniai sėkmės kriterijai – užtikrinti, kad sprendimų priėmėjams nuo pat pradžių būtų aiškios tolesnių veiksmų sąlygos, kad būtų vykdoma tinkama žiniasklaidos kampanija ir visuomenės palaikymas iš socialinės koalicijos. Tai padeda didinti visuomenės spaudimą, reikalingą tolesniam asamblėjos patarimų įgyvendinimui užtikrinti.

NUORODOS

[Informacijos bankas apie klimato asamblėjas.](#)

Projektas „[Gyventojų asamblėjos klimato klausimais: mokymasis su Europa, iš Europos ir dėl Europos](#)“.

Regioniniu pavyzdžiu galite pasinaudoti [Didžiojo Kembridžo](#) gyventojų asamblėjos klimato klausimais pavyzdžiu.

Laikas

Visam procesui sukurti reikia daug laiko ir pastangų. Asamblėjų įgyvendinimo patirtys rodo, kad tam reikia nuo 6 iki 20 savaičių. Kai kurios iš jų dabar yra net nuolatinės, todėl joms skiriamas metinis biudžetas.

Ilgūdžiai

Gyventojų asamblėjos nariams nereikia jokios konkrečios patirties ar ankstesnių žinių aptariamomis temomis. Svarbu tik aktyvus ir pozityvus požiūris bei noras bendradarbiauti. Visiems nariams reikia surengti kruopščiai suplanuotus mokymus, kad būtų užtikrintas bendras žinių pagrindas.

Ištekliai

Gerai suplanuota gyventojų asamblėja klimato klausimais reikalauja didelių įgyvendinančiosios institucijos pastangų. Reikalingas individualus įvairių vyriausybės departamentų veiklos koordinavimas, todėl reikia bendradarbiauti su kolegomis, kurie dirba skirtingose srityse. Nepriklausomų ekspertų komitetui gali prireikti ne tik svarstymų praktikos ir klimato valdymo patirties, bet ir pasitelkti konkrečias *CoP* bei turėti apmokytus konsultantus, kurie padėtų procesui.

LAUKIAMAI REZULTATAI

- ★ Padidintas visuomenės informuotumas, žinios ir atstovavimas klimato kaitos klausimams ir klimato kaitos valdymo veiksnių poreikiui.
- ★ Sukurti rekomendacijų arba politikos pasiūlymai.
- ★ Išsamesnės viešos diskusijos klimato kaitos klausimais ir geresnis politikos formuotojų ir gyventojų bendravimas, kas didina pasitikėjimą klimato kaitos valdymo politika.
- ★ Didesnis visuomenės įsitraukimas ir atsakomybė už veiksmus, didesnis klimato kaitos valdymo politikos sprendimų pagrįstumas.

GALIMI APRIBOJIMAI IR KLIŪTYS

Paprastai manoma, kad gyventojų asamblėjos klimato klausimais daro teigiamą poveikį bendruomenėms. Tačiau tie, kurie kritikuoja gyventojų asamblėjas, pavyzdžiui, ([Machin, 2023](#)), nurodo praktines problemas, susijusias su dalyvių atranka ir informacija, taip pat galimą galios asimetriją asamblėjų metu.

Priešingai nei renkamos valdžios institucijos, gyventojų asamblėjos nėra tiesiogiai atsakingos už sprendimų priėmimą, todėl sunku įvertinti jų tiesioginį poveikį politikos formavimui. Norint tinkamai parengti apklausą, dažnai reikia papildomų žinių.

VEIKSMŲ PAVYZDŽIAI

★ 2023 m. įsteigta [Bolonijos](#) (Italija) [gyventojų asamblėja klimato klausimais](#) planuojama aštuoniems susitikimams, kurių kiekvienas truks po pusę dienos, iš viso per maždaug keturis mėnesius. Miestas siekia, kad gyventojai tiesiogiai dalyvautų sprendžiant šiuos pagrindinius klausimus:

- kaip būtų galima skatinti miesto energetikos perėjimą iš didžiausią poveikį klimatui darančių sektorių, kartu užtikrinant lygiateisiškumo ir sąžiningo klimato atžvilgiu principą bei kovojant su skurdo ir socialinės atskirties reiškiniais?

- Kaip institucijos ir gyventojai gali kovoti su pagrindiniais miesto klimato kaitos pavojais (šilumos salomis, ekstremaliais orų reiškiniais, potvyniais, sausromis ir kt.) ir juos suvaldyti?

- Kokių kliūčių, jei tokių yra, įžvelgiama savivaldybės taisyklėse, paslaugose ir nuostatuose, trukdančiuose siekti šių tikslų, taip pat galimų patobulinimų ir naujovių?

Asamblėjos nariai įsipareigoja dalyvauti ne mažiau kaip 70 proc. posėdžių ir visą jų laiką būti aktyvūs bei dalyvauti. Asamblėjos nariams numatoma įvairi parama, įskaitant 72,96 EUR dalyvavimo išmoką (įtraukiant visus mokesčius ir socialinio draudimo įmokas) ir vaikų priežiūros paslaugas.

★ Pirmoji pasaulyje [nuolatinė klimato asamblėja pradėjo darbą](#) 2023 m. vasario 3 [d. Briuselyje](#) kaip konsultacinė paramos priemonė, skirta vietos klimato kaitos valdymo politikai papildyti ir apie ją informuoti.

Briuselio gyventojų asamblėją klimato klausimais sudaro kelios gyventojų grupės, kurių kiekvieną sudaro šimtas atsitiktinai atrinktų gyventojų, svarstančių ir teikiančių rekomendacijas konkrečiais su miesto klimato politika susijusiais klausimais.

Kaip aiškinama [„Büergerrat“ interneto svetainėje](#), „gyventojai ne tik teikia rekomendacijas, bet ir aktyviai stebi, kas su jomis daroma, pasitelkdami komisiją, kuri stebi, kaip politikai elgiasi su rekomendacijomis. Briuselio vyriausybė įsipareigojo nuodugnai išnagrinėti visas gyventojų rekomendacijas ir skaidriai pranešti, kas su jomis daroma“.

★ 2023 m. [Milane](#) (Italija) pradėjo veikti dar viena nuolatinė gyventojų asamblėja klimato klausimais.

07 ŽALIASIS KOLEKTYVINIS BIUDŽETAS

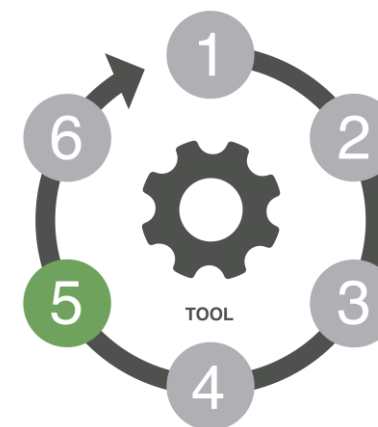
Žaliasis kolektyvinis biudžetas – tai procesas, kurio metu gyventojams suteikiama galimybė tiesiogiai spręsti, kaip skiriami ir išleidžiami valstybės biudžeto asignavimai klimato kaitos problemoms spręsti. Iki šiol dauguma kolektyvinių biudžetų buvo įgyvendinami miestų ar net rajonų lygmeniu, nors yra ir regioninio bei nacionalinio lygmens pavyzdžių.

Kolektyvinis biudžetas gali būti taikomas ir kaip priemonė, ir kaip metodika. Jis laikomas priemone, nes suteikia struktūrą, leidžiančią gyventojams tiesiogiai dalyvauti priimančioms sprendimus dėl viešųjų lėšų paskirstymo ir panaudojimo. Jį taip pat galima laikyti metodika, nes jis apima specifinę valdymo ir visuomenės dalyvavimo perspektyvą ir požiūrį, įskaitant tokius aspektus kaip skaidrumas, įtrauktis ir diskusijos.

KAIP TAI VEIKIA?

Naudodami žaliąjį kolektyvinį biudžetą suteiksite bendruomenės nariams galimybę imtis lyderystės siūlant ir balsuojant už tai, kas, bendruomenės nuomone, turėtų būti finansuojama iš viešųjų lėšų. Šis procesas apima daugybę organizuojamų susitikimų ir konsultacijų internetu ir gyvai, kurių metu gyventojai ir suinteresuotosios šalys aptaria, teikia pasiūlymus ir balsuoja dėl klimato kaitos valdymo projektų.

Sėkmės pagrindas yra skaidrus bendravimas, skundų nagrinėjimo procesas ir konkrečiai jūsus bendruomenei tinkamo modelio sukūrimas. Kitas esminis žingsnis – techninės darbo grupės sudarymas, užtikrinant, kad galutiniai atrinkti projektai būtų įgyvendinami ir realistiški.

PATARIMAI

Pavyzdžiui, Lisabonoje diskusijų ir debatų metu dalyvaujama gyvai, o balsavimas ir pasiūlymų teikimas vyksta internetu.

NUORODOS

[Kas yra kolektyvinis biudžetas?](#) (Škotijos vyriausybė)

[Kolektyvinio biudžeto pokyčių teorija](#) yra įrankis, kuris gali padėti suprasti, kaip kolektyvinis biudžetas gali lemti pageidaujamus pokyčius žmonėms, bendruomenėms ir vyriausybėms.

[Mity apie dalyvaujamąjį biudžetą paneigimas](#) (Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija)

Laikas

Jis priklauso nuo žaliojo kolektyvinio biudžeto dydžio, dalyvių skaičiaus ir projektų sudėtingumo. Paprastai tai gali užtrukti kelis mėnesius.

Igūdžiai

Pageidautina ankstesnė patirtis ir žinios iš įvairių sričių (pvz., komunikacijos, informacijos sklaidos ir įtraukimo, aplinkos tvarumo, miestų ekonomikos ir finansų, politikos ir valdymo, projektų valdymo). Jei patys neturite šių įgūdžių, greičiausiai turėsite ieškoti žinių ir užmegzti partnerystę su išorės organizacijomis ar asmenimis savo vietinėje ekosistemoje.

Ištekliai

Norint įgyvendinti žaliąjį kolektyvinį biudžetą, reikės investuoti nemažai ekonominių išteklių ir laiko. Lėšos, kurias nuspręsite skirti, gali būti labai įvairios. Kitas esminis indėlis – tvirtas politinis pasiryžimas.

LAUKIAMIEJI REZULTATAI

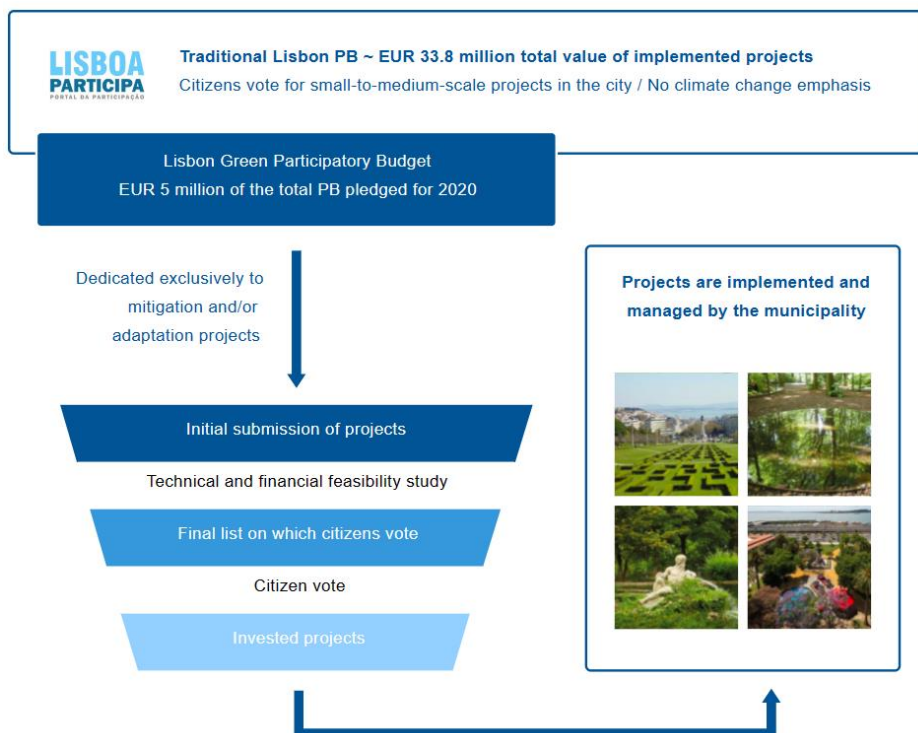
- ★ Padėti mažinti atotrūkį tarp institucijų ir gyventojų siekiant teisingo perėjimo, įtraukiant gyventojų prioritetus į pasirinktus ir įgyvendinamus projektus.
- ★ Didesnis pasitikėjimas institucijomis, skaidrumas ir našumas.
- ★ Didesnis visuomenės informuotumas apie klimato kaitą.
- ★ Didesnis gyventojų pasitenkinimas savivaldybių ir / arba regionų politika.

GALIMI APRIBOJIMAI IR KLIŪTYS

- Priklausomai nuo jūsų žaliojo kolektyvinio biudžeto dydžio ir apimties, jums gali prireikti specializuotų ekspertų, pavyzdžiui, projekto vadovo, kolektyvinių procesų eksperto, miesto ekonomisto, komunikacijos ir / arba informavimo koordinatoriaus, vertinimo specialisto.
- Surinkti kokybišką informaciją apie siūlomų sprendimų veiksmingumą gali būti sudėtinga.
- Priimtų sprendimų teigiamam poveikiui stebėti ir vertinti reikia tinkamų išteklių ir ilgalaikių įsipareigojimų.

VEIKSMŲ PAVYZDŽIAI

- ★ [LISBONA](#): 15 proc. lėšų iš jau egzistuojančios Lisabonos kolektyvinio biudžeto sudarymo platformos (daugiau kaip 33 mln. EUR) skiriama tik prisitaikymo prie klimato kaitos ir klimato kaitos švelninimo projektams (apie 5 mln. EUR). Iki šiol gyventojai nusprendė [finansuoti](#) tokius [projektus](#) kaip dviračių takai, medžių sodinimas gatvių karščiui mažinti arba vandens surinkimas ir kaupimas.

„[Paslėptas sodas](#)“ – tai istorija apie Lisabonos projektą, už kurį buvo balsuota daugiausiai kartų – iniciatyvą išsaugoti nykstančią žaliąją teritoriją ir paversti ją viešąja erdve.

- ★ [2023 m. BOLONIJS kolektyvinis biudžetas](#): nuo gegužės 26 d. iki birželio 30 d. buvo galima balsuoti už labiausiai patikusį projektą iš 43 Bolonijos gyventojų pasiūlytų. Visi projektai parengti siekiant įgyvendinti Bolonijos misijos „Bologna Missione Clima“, kuria miestas įsipareigoja iki 2030 m. pasiekti klimato neutralumą, tikslus.

Daugiausiai balsų surinkęs kiekvieno rajono projektas bus finansuojamas ir įgyvendinamas, o savivaldybė į jį investuos po 500 000 EUR kiekvienam rajonui, iš viso šešioms laimėjusiems projektams bus skirta 3 mln. EUR. Balsuoti gali Bolonijos savivaldybėje gyvenantys gyventojai, sulaukę šešiolikos metų, taip pat nerezidentai, kurie dirba, mokosi ar vykdo savanorišką veiklą savivaldybėje, ir užsieniečiai bei asmenys be pilietybės, gyvenantys Bolonijos savivaldybėje arba dirbantys, besimokantys ar vykdančys savanorišką veiklą.

08 DALINIMOSI PRAKTIKA BENDRUOMENĖS

Į klimato kaitą orientuotos dalinimosi praktika bendruomenės (CoP) – tai organizuotos grupės žmonių, kuriuos sieja bendri interesai ir kurie nori koordinuoti pastangas bendriems tikslams pasiekti. CoP paprastai sudaro įvairių sričių ekspertai, taip pat bendruomenės nariai, kurie yra tiesiogiai paveikti arba nori veikti.

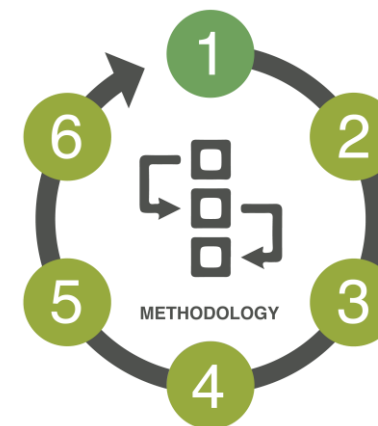
Dalijantis žiniomis, mokantis vieniems iš kitų, tobulinant įgūdžius ir plečiant bendrąsias žinias, manoma, kad į klimato kaitą orientuotos CoP padeda plėtoti, vystyti ir perduoti novatorišką bei kūrybišką praktiką.

CoP gali būti konkreti priemonė, padedanti daryti įtaką politiniams sprendimams ir finansavimui, taip pat kurti projektų ir iniciatyvų sąjungas ir partnerystes.

KAIP TAI VEIKIA?

Kad CoP būtų sėkmingos, jos turi būti aktyvios. Vienas iš raktų į sėkmę yra sukurti tinkamą aplinką, kuri leistų nariams nuspręsti, kas yra svarbu, ir gauti bei pasiimti tai, ko nariams reikia ir ką jie vertina. Galiausiai, sėkminga CoP yra tokia, kurioje žinių ir bendradarbiavimo srautas yra veiksmingas, o rezultatai yra organiški, o ne nurodomi.

CoP gali būti įvairių formų, pavyzdžiui, tiesioginiai susitikimai, socialinės žiniasklaidos grupės, diskusijos ir dialogai, bendradarbiavimas projektuose, atstovavimo kampanijos, internetiniai seminarai, grupinė veikla ir kt. Sėkminga CoP yra tokia, kurios nariai stipriai jaučia bendruomeniškumą, pagarbos ir pasitikėjimo jausmą, ir nėra sukaustyti tam tikros nstatytos bendravimo formos rėmuose.

PATARIMAI

Yra keletas nusistovėjusių socialinių organizacijų formų, kurios gali atlikti pagrindinį vaidmenį didinant suinteresuotųjų šalių dalyvavimą įgyvendinant jūsų prisitaikymo prie klimato kaitos planą, pavyzdžiui: dalijimosi praktikos bendruomenės, gyvosios laboratorijos, inovacijų bendruomenės, observatorijos, įvairių suinteresuotųjų šalių partnerystės ir mokymosi bei veiksmų sąjungos.

NUORODOS

ES-JRC dalinimosi [praktika bendruomenės vadovas](#).

Čia galite perskaityti specialų straipsnį apie [praktikos bendruomenės ir klimato kaitą](#).

Laikas

Įgyvendinimo trukmė gali būti labai įvairi – nuo kelių savaičių iki kelerių metų. Idealiu atveju *CoP* ilginiui tampa savarankiškos dėl jų narių sukurto pasitikėjimo ir įsipareigojimo.

Įgūdžiai

Į prisitaikymą prie klimato kaitos orientuotoms *CoP* reikalinga ankstesnė patirtis ir žinios, susijusios su klimato mokslu ir politika, gyventojų ir suinteresuotųjų šalių dalyvavimu, organizavimu ir sisteminiu mąstymu.

Ištekliai

Priklausomai nuo jūsų *CoP* apimties ir dydžio, reikalingi ištekliai gali skirtis. Reikia skirti tinkamus žmogiškuosius ir ekonominius išteklius, kad būtų užtikrintas kasdienis bendruomenės darbas ir vadovavimas jai.

LAUKIAMI REZULTATAI

- ★ Bendruomenės kūrimas ir aktyvesnis dalyvavimas.
- ★ Gyventojų ir organizacijų bendradarbiavimas (taip pat ir tarpusavyje).
- ★ Dalijimasis žiniomis ir pažanga.
- ★ Bendros vertės kūrimas ir orientavimasis į lygiavertiškumą skatina inovacijas, plėtrą ir atradimus.

GALIMI APRIBOJIMAI IR KLIŪTYS

Pasiekiamumas. *CoP* turi veiksmingai įtraukti plačią suinteresuotųjų šalių auditoriją. Būtinai parenkite komunikacijos strategiją, kad sumažintumėte riboto pasiekiamumo riziką.

Įvairovė. Svarbu imtis visų įmanomų priemonių, kad būtų užtikrintas įvairių požiūrių ir patirties atstovavimas.

Tvarumas. *CoP* veiklai skirti ištekliai gali būti laikini arba visiškai ar iš dalies savanoriški. Norint užtikrinti bendruomenės tvarumą, svarbu iš anksto pagalvoti apie finansavimą ir organizacinį tvarumą.

09 APLINKOSAUGOS POLITIKOS PRIEMONĖS

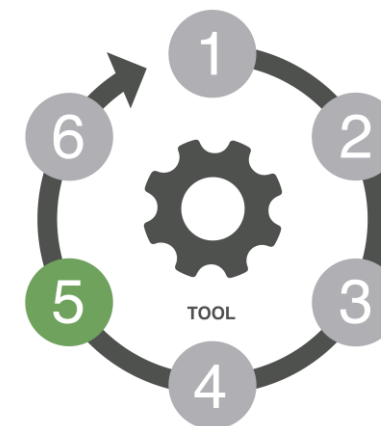
Aplinkosaugos politikos priemonės – tai paskatos, sukurtos ir įgyvendinamos siekiant individualius sprendimus pritaikyti prie kolektyviai sutartų tikslų. Tradiciškai aplinkosaugos politikos priemonės skirstomos į kainodarą (pvz., vandens kainų tarifai), aplinkosaugos mokesčius ir rinkliavas, subsidijas (produktams ir praktikoms), prekybą (pvz., prekiaujama taršos ar vandens paėmimo leidimais, kompensavimo mechanizmais, mokėjimais už aplinkosaugos paslaugas) ir savanoriškus susitarimus bei rizikos valdymo sistemas (draudimus ar įsipareigojimus). Jie buvo taikomi įvairiose aplinkosaugos politikos srityse.

Prekybos apyvartiniais taršos leidimais sistemos buvo sukurtos klimato kaitos švelninimo politikai, o aplinkosaugos politikos priemonės taip pat buvo naudojamos oro kokybės, prisitaikymo prie klimato kaitos ir energetikos politikos srityse. Energijos vartojimo efektyvumui didinti taikytos politikos priemonės, energijos mokesčiai ir taisyklės dėl minimalaus energijos vartojimo efektyvumo ir energijos taupymo lygio.

KAIP TAI VEIKIA?

Kaip ši priemonė veikia, priklauso nuo to, kuri priemonė labiausiai tinka sprendžiamam klausimui arba kuris priemonių derinys būtų tinkamiausias siekiant užsibrėžtų tikslų. Pavyzdžiui, vandens sektoriuje dažniausiai pasikartojančios aplinkosaugos politikos priemonės yra tarifai, mokesčiai ir rinkliavos, tačiau taip pat plačiai taikomos subsidijos ir bendradarbiavimo schemas.

Suinteresuotųjų šalių ir visuomenės dalyvavimas apskritai yra labai svarbūs elementai siekiant padidinti bendrą aplinkosaugos politikos priemonių pripažinimą ir motyvaciją dalyvauti. Visuomenės dalyvavimo svarba gali sumažėti tais atvejais, kai pačios priemonės arba konkretus sprendimas, kurį siekiama skatinti priemonėmis, jau sulaukė visuomenės (socialinio) pritarimo.

NUORODOS

[Ekonominių paskatų keisti elgseną](#) aprašymas Climate-ADAPT.

FP7 finansuojamame projekte [WEATHER](#) apžvelgiamos galimos transporto prisitaikymo prie [klimato](#) kaitos paskatos ir jų galimas poveikis.

Vandens sektoriui taikomų ekonominių priemonių apžvalga ir nuorodos į konkrečių atvejų tyrimus pateikiamos ES finansuojamame projekte [EPI-Water](#).

Laikas

Aplinkosauginių politikos priemonių kūrimas ir įgyvendinimas gali užtrukti nuo vienerių iki penkerių metų. Priemonės paprastai yra ilgalaikės, tačiau jų gyvavimo trukmę dažnai lemia politikos sistema, konkretūs galiojantys teisės aktai ir visuomenės pritarimas.

Įgūdžiai

Labai svarbu turėti patirties politikos, teisės ir ekonomikos srityse.

Ištekliai

Kalbant apie aplinkosaugos politikos priemonių sąnaudas, galima išskirti tiesiogines sąnaudas (pvz., mokesčio sumokėjimo sąnaudas) ir sandorių sąnaudas (pvz., laiko ir finansines sąnaudas, susijusias su patekimu į rinką, pirkėjo ar pardavėjo suradimu, derybomis). Sandorių sąnaudos taip pat gali būti susijusios su reikalinga papildoma stebėseną.

LAUKIAMI REZULTATAI

- ★ Patobulinta esama politika, skatinant, o ne nurodant elgsenos pokyčius, kurie gali padėti prisitaikyti prie klimato kaitos. Aplinkosaugos politikos priemonės gali paskatinti elgsenos pokyčius taikant paskatas arba atgrasymo priemones, keisti sąlygas, kad būtų galima vykdyti ekonominius sandorius arba sumažinti riziką.
- ★ Geresnis socialinis apkrovos paskirstymas, kad būtų pasiektas norimas tikslas. Aplinkosauginės politikos priemonės gali padidinti pajamas, todėl gali prisidėti prie prisitaikymo prie klimato kaitos priemonių finansavimo.

GALIMI APRIBOJIMAI IR KLIŪTYS

- Organizacija, atitinkama teisinė sistema, kuria būtų remiamasi. Galimi trūkumai gali būti susiję su lygiateisiškumu, nes jie daro poveikį skirtingiems subjektams ar socialinėms grupėms nebūtinai progresyviai.
- Naujas paskirstymo mechanizmas gali padidinti ekonominį veiksmingumą, tačiau dėl jo atsiranda didelių derybų ir vykdymo užtikrinimo sąnaudų, todėl būtų geriau taikyti paprastesnius paskirstymo mechanizmus. Tarpininkavimo sąnaudos gali būti didelės, todėl šių priemonių veiksmingumas gali būti ribotas.

10 MOKSLINĖS PILIEČIŲ INICIATYVOS

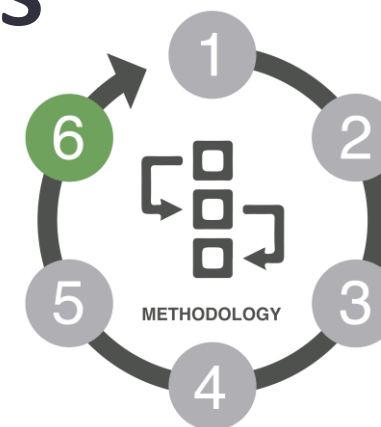
Mokslinės piliečių iniciatyvos – tai mokslinių tyrimų forma, kai renkant ir analizuojant duomenis dalyvauja paprasti žmonės arba neprofesionalūs mokslininkai. Tai būdas gauti duomenis iš gyventojų ir kartu su jais bei atlikti šiuos tyrimus dalyvaujant ir bendradarbiaujant.

Kaip priemonė, ji suteikia gyventojams galimybę aktyviai dalyvauti moksliniuose tyrimuose ir gali apimti technologijų ir kitų išteklių naudojimą, kad gyventojai galėtų dalyvauti moksliniuose tyrimuose. Tai gali būti duomenų rinkimo priemonių (pvz., programėlių, jutiklių), internetinių išteklių ir mokymų arba prieigos prie mokslinės įrangos ar duomenų bazių suteikimas.

KAIP TAI VEIKIA?

Mokslinės piliečių iniciatyvos, kaip metodika, apima struktūruotą požiūrį į gyventojų įtraukimą į mokslinius tyrimus, dažnai bendradarbiaujant mokslininkams ir visuomenei. Jis apima standartizuotų duomenų rinkimo, kokybės kontrolės ir analizės protokolų taikymą, taip pat gyventojų dalyvavimo priimant mokslinius sprendimus ir aptariant rezultatus galimybes.

Norint, kad tai pavyktų, pirmiausia reikia surasti projektą ir nubrėžti jo apimtį, taip pat komandą ar grupę dalyvių, norinčių prisidėti prie mokslinės piliečių iniciatyvos. Tada gali tecti apmokyti dalyvius. Pavyzdžiui, dalyviams dažnai rengiami tam tikri mokymai, kaip rinkti ir registruoti duomenis, jie gali būti mokomi, kaip naudotis specialiais prietaisais ar programine įranga. Atsižvelgiant į jūsų projekto tikslus, uždavinius ir instrukcijas, duomenų surinkimą taip pat galite vykdyti naudodamiesi internetinėmis platformomis arba mobiliosiomis programėlėmis. Šiuos duomenis analizuoja arba patys dalyviai, arba

PATARIMAI

Mokslinės piliečių iniciatyvos projektai dažnai apima informavimą ir bendravimą su visuomene, įskaitant dalijimąsi rezultatais ir skatinimą įtraukti kuo daugiau žmonių.

NUORODOS

[Mokslinės piliečių iniciatyvos vaidmuo Europos žaliajame kurse](#)

„[Mokslinės piliečių iniciatyvos vadove](#)“ (Tweddle et al. 2012) pateikiama daugiau informacijos apie išteklius, reikalingus projektams parengti ir vykdyti.

profesionalūs mokslininkai, o vėliau gautos išvados gali būti skelbiamos ir / arba naudojamos politiniams sprendimams priimti.

Laikas

Kiekvieno mokslinės piliečių iniciatyvos projekto įgyvendinimo laikas gali skirtis priklausomai nuo jo apimties, sudėtingumo ir turimų išteklių. Kai kuriems projektams įgyvendinti gali prireikti kelių mėnesių, o kitiems – metų.

Įgūdžiai

Mokslinės piliečių iniciatyvos gali būti atviros kiekvienam, nepriklausomai nuo jo kilmės ar išsilavinimo lygio, tačiau dažnai reikia mokymų ir nuolatinės, reguliarios pagalbos. Be to, svarbu, kad dalyviai galėtų naudotis reikiamomis priemonėmis ar technologijomis duomenims rinkti ir pateikti.

Ištekliai

Norint veiksmingai vykdyti savo iniciatyvą, reikės kelių išteklių, pavyzdžiui, interneto svetainės, internetinės duomenų bazės, esamų technologijų, pagalbos, rekomendacijų ar specialios matavimo įrangos. Bendradarbiaujant su technologijų tiekėjais arba naudojant atvirojo kodo programinę įrangą išlaidos gali būti priimtinesnės.

LAUKIAMI REZULTATAI

- ★ Tyrimų duomenų generavimas, kuriuos mokslininkai gali naudoti savo tyrimams.
- ★ Moksliniai kolektyviniai tyrimai.
- ★ Geresnė aplinkos rodiklių stebėseną.
- ★ Didesnis mokslinis raštingumas ir visuomenės įsitraukimas į mokslą.

GALIMI APRIBOJIMAI IR KLIŪTYS

Svarbu noras mokytis ir laikytis nurodymų, taip pat domėjimasis konkrečia studijuojama tema.

Gyventojus mokslininkus reikia įtraukti į kruopščiai suplanuotą mokymo programą.

Kitos galimos kliūtys – galimybė naudotis technologijomis, kompetencijos trūkumas, laiko sąnaudos, finansavimo poreikis ir kultūrinės kliūtys.

Nuorodos

[1] Massimo Cattino ir Diana Reckien (2021). Does public participation lead to more ambitious and transformative local climate change planning ? *Current Opinion in Environmental Sustainability*: Volume 52. <https://doi.org/10.1016/j.cosust.2021.08.004>

[2] United Nations Development Programme (2022). Policy brief: adaptation monitoring and the importance of the Glasgow Sharm el Sheikh programme in building national systems. [Available online](#) [last accessed - June 2023].

Grįžtamojo ryšio apklausa

Šis vadovas yra kintantis dokumentas. Esame labai suinteresuoti gauti skaitytojų atsiliepimus, kad galėtume jį tobulinti ir padaryti kuo naudingesnį regionams ir vietos bendruomenėms. Galite mums padėti atsakydami į šią trumpą [atsiliepimų apklausą](#).

Funded by
the European Union

Atsakomybės apribojimas

Bet kokia rezultatų sklaida atspindi tik autorių nuomonę, o Europos Komisija neatsako už bet kokią joje pateiktą informacijos panaudojimą.

Anksčiau paskelbta medžiaga ir kitų autorių darbai buvo tinkamai paminėti, cituojant arba pateikiant abi šias nuorodas.

Pakartotinis naudojimas leidžiamas, jei nurodomas šaltinis ir neiškraipoma pirminė dokumento prasmė ar žinutė.

Europos Komisija neatsako už jokiais pasekmes, atsiradusias dėl pakartotinio naudojimo. Europos Komisijos dokumentų pakartotinio naudojimo politika įgyvendinama 2011 m. gruodžio 12 d. Komisijos sprendimu 2011/833/ES dėl Komisijos dokumentų pakartotinio naudojimo (OL L 330, 2011 12 14, p. 39). Visos nuotraukos © Europos Sąjunga, jei nenurodyta kitaip. Paveikslėlių šaltiniai: © goodluz, # 25227000, 2021 m. Šaltinis: © goodluz, # 25227000, 2021. Source: Stock.Adobe.com. Icons © Flaticon – visos teisės saugomos.